

T.C.
ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EKOTURİZM REHBERLİĞİ ANABİLİM DALI

ŞIRNAK HALKININ EKOTURİZM FARKINDALIĞININ
EKOTURİZM ALGISINA ETKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

VİLDAN BAKIR ERTAŞ

ŞIRNAK, 2022

T.C.
ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EKOTURİZM REHBERLİĞİ ANABİLİM DALI

ŞIRNAK HALKININ EKOTURİZM FARKINDALIĞININ EKOTURİZM
ALGISINA ETKİSİ

Hazırlayan
VİLDAN BAKIR ERTAŞ

Danışman:
Dr. Öğr. Üyesi AYSEN ERCAN İŞTİN

Yüksek Lisans Tezi

ŞIRNAK, 2022

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan
Vildan BAKIR ERTAŞ

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“Şırnak Halkının Ekoturizm Farkındalığının Ekoturizm Algısına Etkisi” adlı Yüksek Lisans Tezi, Şırnak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Vildan BAKIR ERTAŞ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi AYSEN ERCAN İŞTİN

Ekoturizm Rehberliği Anabilim Dalı Başkanı
Doç. Dr. Sedat ÇELİK

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Turizmin gelişiminde destinasyondaki halkın algısının ne denli önemli bir faktör olduğu, tartışılmaz bir gerçektir. Konu doğanın ve kültürün korunması üzerine kurulu ekoturizm açısından değerlendirildiğinde, daha da önem kazanmaktadır. Ancak insanın algısını şekillendiren önemli etkenlerden biri farkındalıktır. Dolayısıyla farkındalığı ve algıyı birbirinden bağımsız düşünmek, konuyu eksik bırakmış olacaktır. Bu kapsamda, bu tez çalışmasında halkın ekoturizm farkındalığının ekoturizm algısı üzerindeki etkisi Şırnak özelinde çalışılmıştır. Böylece, özellikle ekoturizm literatürüne katkı sunmak amaçlanmıştır. Bu tez, uzun soluklu bir yolculuk sonunda ortaya çıkmıştır. Bu yolculukta yolumu aydınlatan insanlar bulunmaktadır.

Öncelikle tez konusu seçerken isteklerimi göz önünde bulundurup bana yol gösteren, destek ve emeklerini esirgemeyen, öğrencisi olmaktan her zaman gurur duyacağım tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Aysen ERCAN İŞTİN'e,

Yüksek lisans yapmam konusunda beni cesaretlendiren, eğitimim boyunca bilgisiyle ışık tutan ve desteklerini eksik etmeyen sevgili eşim Doç Dr. Çağdaş ERTAŞ'a,

Hayatım boyunca desteklerini hiçbir zaman eksik etmeyen, benim için her türlü fedakârlıkta bulunan, beni yüreklendiren ve bana güvenen sevgili annem Remziye BAKIR'a, sevgili babam Vahdettin BAKIR'a ve sevgili kız kardeşlerim Songül BAKIR ile Tuğba BAKIR'a,

Yüksek lisans tez aşamasında desteklerini esirgemeyen çalıştığım birim olan Dicle Üniversitesi İdari ve Mali İşler Daire Başkanı Sayın Mehmet Şefik DORU'ya ve mesai arkadaşlarım Adalet IŞIKTAŞ'a, Abdülbasit ÇELİK'e, Özgür ÖZCEYLAN'a, Ejder ALPHAN'a ve Mehtap KESEN'e,

Ve yüksek lisans sürecimde kucağıma aldığım, hayatıma her anlamda renk katan Canım Oğlum Aren'e,

Sonsuz teşekkürlerimle...

Vildan BAKIR ERTAŞ

ŞIRNAK HALKININ EKOTURİZM FARKINDALIĞININ EKOTURİZM ALGISINA ETKİSİ

Vildan BAKIR ERTAŞ

Şırnak Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Ekoturizm Rehberliği Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi / Eylül, 2022

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Aysen ERCAN İŞTİN

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı, Şırnak ilinde yaşayan halkın ekoturizm farkındalığının ekoturizm algısı üzerindeki etkisini incelemektir. Bu kapsamda nicel araştırma yöntemi kullanılarak 10 Nisan-30 Mayıs 2021 tarihleri arasında anket ile veriler toplanmıştır. Veriler dijital kanallar aracılığıyla ve yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın evrenini Şırnak'ta yaşayan halk ile Şırnak ilinde en az 5 yıl ikamet eden, 18 yaş veya üstü kişiler oluşturmaktadır. Araştırmada kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örnekleme evreni temsil eden araştırmaya katılan Şırnak ilinde yaşayan (421 katılımcı) kişilerdir. Analizler sonucunda, ekoturizmin anlamına ilişkin pozitif farkındalığın ekoturizmin sosyo-kültürel etkisini, ekoturizmin ekonomik etkisini ve ekoturizmin çevresel etkisini anlamlı bir şekilde etkilediği tespit edilmiştir. Ancak ekoturizmin anlamına ilişkin negatif farkındalığın ekoturizmin etkilerine yönelik algıyı anlamlı bir şekilde etkilemediği görülmüştür. Öte yandan ekoturizm faaliyetlerine ilişkin farkındalığın da ekoturizmin etkilerine yönelik algıyı anlamlı bir şekilde etkilediği bulunmuştur. Araştırma bulgularının genel olarak literatürle paralel olduğu görülmüştür. Çalışmanın sonunda, bilim insanlarına ve turizm profesyonellerine birtakım önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ekoturizm, ekoturizm farkındalığı, ekoturizm algısı, Şırnak

IMPACT OF ECOTOURISM AWARENESS ON ECOTOURISM PERCEPTION OF ŞIRNAK PEOPLE

Vildan BAKIR ERTAŞ

**Şırnak University,
Graduate Education Institute
Ecotourism Guidance Department
Master Thesis / September, 2022
Supervisor: Assist. Prof. Aysen ERCAN İŞTİN**

ABSTRACT

The main purpose of current research is to examine the impact of people's ecotourism awareness on their ecotourism perception in Şırnak, Turkey. In this context, data were collected by questionnaire between April 10 and May 30, 2021 using the quantitative research method. Data were collected through dijital channels and face-to-face interviews. The population of the research consists of local people and people residing in Şırnak province for at least 5 years. Convenience sampling method was used in the research. The sample of the research is people living in Şırnak province (421 participants) who participated in the research representing the research population. As a result of the analyzes, it has been determined that positive awareness of the meaning of ecotourism significantly affects the socio-cultural impact of ecotourism, the economic impact of ecotourism and the environmental impact of ecotourism. However, it was observed that negative awareness of the meaning of ecotourism has not been significantly affected the perception of the effects of ecotourism. On the other hand, it has been found that awareness of ecotourism activities significantly affected the perception of the effects of ecotourism. It has been observed that the research findings are generally in parallel with the literature. At the end of the study, some suggestions were made to scientists and tourism professionals.

KeyWords: Ecotourism, awareness of ecotourism, perception of ecotourism, Şırnak

TABLULAR LİSTESİ

- Tablo 1.** Ekoturizm faaliyetleri
- Tablo 2.** Ekoturizmin çevre üzerindeki etkileri
- Tablo 3.** Ekoturizmin ekonomi üzerindeki etkileri
- Tablo 4.** Ekoturizmin sosyo-kültürel yapı üzerindeki etkileri
- Tablo 5.** Ekoturizm literatürüne ilişkin bazı çalışmalar
- Tablo 6.** Ekoturizmin anlamına ilişkin farkındalık ölçeği maddeleri
- Tablo 7.** Ekoturizm faaliyetlerine ilişkin farkındalık ölçeği maddeleri
- Tablo 8.** Ekoturizm algısı ölçeği maddeleri
- Tablo 9.** Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular
- Tablo 10.** Ekoturizmin anlamına ilişkin farkındalık ölçeği faktör analizi özeti
- Tablo 11.** Uygulanabilir ekoturizm faaliyetlerine ilişkin farkındalık ölçeğinin faktör analizi sonuçları
- Tablo 12.** Ekoturizm algı ölçeğine ilişkin faktör analizi sonuçları
- Tablo 13.** Değişkenler arasındaki korelasyon
- Tablo 14.** Regresyon özeti
- Tablo 15.** Hipotezlerin kabul/ret durumları

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
1. FARKINDALIK, ALGI VE EKOTURİZM.....	1
1.1. Farkındalık Kavramı.....	1
1.2. Algı Kavramı.....	1
1.3. Ekoturizm Kavramı.....	3
13.1. Ekoturizm Faaliyetleri.....	5
1.3.1.1. Tarım/Çiftlik Turizmi.....	6
1.3.1.2. Botanik Turizmi.....	6
1.3.1.3. Doğa Fotoğrafçılığı/Foto Safari.....	6
1.3.1.4. Kuş/Yaban Hayatı Gözlemciliği.....	6
1.3.1.5. Mağara Turizmi.....	7
1.3.1.6. Kültür Turizmi.....	7
1.3.1.7. İnanç Turizmi.....	8
1.3.1.8. Akarsu Turizmi.....	8
1.3.1.9. Balon Turizmi/Seyahati.....	8
1.3.1.10. Dağcılık.....	8
1.3.1.11. Kış Turizmi.....	8
1.3.1.12. Safari.....	9
1.3.1.13. Yamaç Paraşütü.....	9
1.3.1.14. Atlı Doğa Yürüyüşü/Gezisi.....	9
1.3.1.15. Bisiklet Gezisi/Turizmi.....	9
1.3.1.16. Su Altı Dalış.....	9
1.3.1.17. Sportif Olta Balıkçılığı.....	10
1.3.1.18. Trekking.....	10
1.3.1.19. Kamp/Karavan Turizmi.....	10
1.3.1.20. Yayla Turizmi.....	11
1.3.1.21. Sağlık Turizmi.....	11

132. Ekoturizmin Etkileri.....	11
1.3.2.1. Ekoturizmin Çevre Üzerindeki Etkileri.....	12
1.3.2.2. Ekoturizmin Ekonomi Üzerindeki Etkileri	14
1.3.2.3. Ekoturizmin Sosyo-Kültürel Yapı Üzerindeki Etkileri	15
1.4. Ekoturizm Farkındalığı, Ekoturizm Algısı ve Önemi	17
1.5. Yapılmış Bazı Araştırmalar.....	20
2. ŞIRNAK VE EKOTURİZM	28
2.1. Şırnak Hakkında Genel Bilgiler	28
2.2. Şırnak'ın Ekoturizm Potansiyeli	29
221. Şırnak ve Tarım/Çiftlik Turizmi.....	30
222. Şırnak ve Botanik Turizmi.....	30
223. Şırnak ve Doğa Fotoğrafçılığı.....	31
224. Şırnak ve Kültür Turizmi.....	31
225. Şırnak ve Dağcılık.....	31
226. Şırnak ve Mağara Turizmi.....	32
227. Şırnak ve Akarsu Turizmi.....	32
228. Şırnak ve Kış Turizmi	32
229. Şırnak ve Yamaç Paraşütü	32
2210. Şırnak ve Bisiklet Gezisi/Turizmi	33
2211. Şırnak ve Sportif Olta Balıkçılığı.....	33
2212. Şırnak ve Trekking.....	33
2213. Şırnak ve Kamp/Karavan Turizmi	34
2214. Şırnak ve Sağlık Turizmi.....	34
2215. Şırnak ve Yayla Turizmi	35
3. YÖNTEM VE BULGULAR.....	36
3.1. Problem Tanımı, Amaç ve Hipotezler	36
3.2. Veri Toplama Aracı, Evren ve Örneklem	38
3.3. Bulgular.....	40
331. Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	40
332. Güvenilirlik ve Geçerlilik	41
333. Korelasyon ve Regresyon Analizi.....	45

4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	..49
KAYNAKÇA.....	..52
EK.....	..62
ÖZGEÇMİŞ	..64

Oğlum Aren'e...

1. FARKINDALIK, ALGI VE EKOTURİZM

1.1. Farkındalık Kavramı

Her birey, yaşamın birçok aşamasında farklı evrelerden/gelişmelerden geçer. Bireylerin bir kısmı deneyimlerini belirli bir farkındalık içerisinde gerçekleştirirken, bir kısmı farkında olmadan yaşar. Bu noktada bireyin farkındalığı önemli bir faktör konumunda olur. Nitekim farkındalık, insanları dolaylı ya da doğrudan etkileşim halinde olduğu bilgileri tanımlaması ve bu tanımlamalardaki değişkenlikleri de ele alan bir kavramdır. Burada bilinç sahibi olmaya değinmekte de fayda vardır. Öyle ki farkındalık da, belli bir bilinci doğurmaktadır. Ya da başka bir şekilde ifade etmek gerekirse, insanların farkındalık sahibi olması için belirli bir bilince sahip olması gerekmektedir. Bilinçli olma, “herhangi bir konuyu, olguyu, olayı, eylemi, durumu ya da insanın iç dünyasının farkında olmak ve bunu fark etme durumu” olarak ifade edilmektedir (Marton & Booth, 2009). Bilinç, insanın hem kendi iç dünyasına hem de kendisinin dışındaki dünyaya açılması olarak da düşünülebilir. Dolayısıyla farkındalık kavramına değinirken, bilinç kavramına da değinmek yerinde olacaktır.

İnsanın belirli bir bilince sahip olması, esasında insanın davranışlarını ve tutumlarını etkilemesine de yol açmaktadır. Çünkü insanların davranışları, sahip olduğu bilincin de bir göstergesi konumundadır. Çoğu insanın zamanla bir olaya, olguya, insana, nesneye vb. bakış açısında değişiklikler arz edebilmektedir. Çünkü insanların bilinçli olma durumları zamanla değişiklik gösterebilmekte ve bu değişiklik de davranışlarına yansiyabilmektedir (Sayers, 2006). Bu açıklamalardan hareketle, bireyin bilinç sahibi olmasının ya da olmamasının farkındalığı üzerinde önemli bir değişken olduğu rahatlıkla söylenebilir. Ancak yapılan çalışmalar, halkın algısını şekillendiren önemli faktörlerden birinin farkındalık olduğuna işaretir (Nyaupane & Timothy, 2010).

1.2. Algı Kavramı

İnsan, yaşamı boyunca belki de bir sorunun cevabını aramaktadır: Gerçek nedir? Öyle ki felsefecilerin var olma mücadelesi gerçeğin ne olduğu üzerine kuruludur. Elbette gerçek, kişiye ya da duruma göre değişebilmektedir. Çünkü gerçeğin ne olduğuna ilişkin kesin ve tek bir cevabı yoktur (Friman, 1999). Her insanın gerçeği kendi doğrularıyken, her insanın algısı da kendi doğrularının sonucudur demek

yanlış olmayacaktır. Nitekim algı, insanların deneyimleri sonucunda oluşmaktadır (Coren vd., 1993) ve gerçeği oluşturmaktadır (Johansson & Xiong, 2003). Her insanın yaşamında aynı deneyimlerden geçtiği söylenemez. Dolayısıyla insanların algısı da birbirinden farklılık gösterebilmektedir (Friman, 1999).

Algı, insanların çevresindeki farklı uyaranlara anlam verme ya da yorum yükleme süreci şeklinde tanımlanabilir (Arkonaç, 1998). İnsan, sahip olduğu algı sonucunda, görme, yorumlama, inanma, davranışını şekillendirmektedir. Algı, insanın zihninde oluşan problemleri çözüme kavuşturur. Bu problemleri çözerken, daha önce edinilen bilgiyi ve başka insanların tutum ve davranışlarını gruplandırır (Arkonaç, 1998). Bu gruplandırma yapılırken, kişinin içerisinde bulunduğu çevre koşulları da önem arz eder. Bu süreç, kişinin bir yoruma varmasıyla sonuçlanır (Bakan & Kefe, 2012).

Kişinin sahip olduğu algı sonucunda bir yorumda bulunması, başlı başına belirli aşamalardan geçmektedir. Bu kapsamda insanın beş duyu organı kişiye yardımcı olmaktadır (Eren, 2010). Beş duyu organıyla elde edilen veriler enerjiye dönüşür. Bu nokta, algı sürecinin başladığı yerdir. Elbette algının sadece edinilen bilgiler ve deneyimler sonucu oluştuğunu belirtmek yanlış olacaktır. Nitekim algının oluşmasında, genetik faktörler de önemli bir yer oluşturmaktadır. Dolayısıyla algı, doğuştan gelen ve sonradan öğrenilen yeteneklerin zamanla öğrenilerek geliştirilmesi şeklinde tanımlanabilir (Arkonaç, 1998).

İnsan algısı tecrübeye dayalı algı ile zihinsel algı olmak üzere iki şekilde oluşmaktadır (Stupak, 2000). Tecrübeye dayalı algının beş duyu organıyla geliştiği, zihinsel algının ise hissiyat sonucu (altıncı his) oluştuğu belirtilmektedir (Bakan & Kefe, 2012). Bireyin tecrübeye dayalı algısı rahatlıkla anlaşılabilir. Ancak zihinsel algının hem anlaşılabilmesi hem de algılayan tarafından ifade edilebilmesi güçtür. Ayrıca insanların içerisinde yaşadıkları, doğup büyüdüğü, çalıştıkları gibi ortamlar da göz önünde bulundurulduğunda, her iki algı şeklinin de insanlara göre farklılık gösterebileceği söylenebilir (Stupak, 2000). Dolayısıyla bireyin algısını değerlendirirken, çevre koşullarını da göz önünde bulundurmak, önem arz etmektedir.

1.3. Ekoturizm Kavramı

Çevre kirliliği, özellikle son dönemlerde dünya genelinde sürdürülebilirlik kavramının önem kazanmasına ve tartışılmasına yol açmıştır. Bu anlamda birçok alanda çevreci davranışlar ve faaliyetler ön plana çıkmıştır. Konu turizm sektörü açısından değerlendirildiğinde, son yıllarda popüler bir turizm türü olarak ekoturizm karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla ekoturizmin ortaya çıkmasındaki en belirgin kavramın “sürdürülebilirlik” olduğunu söylemek mümkündür. Bu sebeple öncelikle sürdürülebilirlik kavramını kısaca açıklamakta fayda vardır. Sürdürülebilirlik, doğayı korumaktan geçmektedir (Kızılaslan & Özyurt, 2012). Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (WCED, 1987) sürdürülebilirliği mevcut neslin ihtiyaçlarını gelecek nesli düşünerek karşılamak şeklinde tanımlamıştır (aktaran Erdoğan, 2010). Dolayısıyla sürdürülebilirlik özünde “dünyanın doğal dengesini bozmamak” şeklinde belirtilebilir.

Ekoturizmin; doğa temelli turizm, yumuşak turizm, özel ilgi turizmi, yeşil turizm, sorumlu turizm, bilinçli turizm, kırsal turizm, alternatif turizm gibi turizm türleriyle birlikte ele alındığı görülmektedir (Erdoğan & Erdoğan, 2005). Ekoturizmin kavramsal olarak ne zaman tanımlandığı bilinmemekle beraber, ilk tanımın Hetzel (1985) tarafından yapıldığı belirtilmektedir (Erdoğan & Erdoğan, 2005). Hetzel’e göre ekoturizm; çevresel etkileri minimum düzeye indirmek, yerli halkın kültürünü korumak, yerel halkın ve turistlerin memnuniyetini gözetmek ilkeleri kapsamında gelişen bir turizm türüdür. Hetzel’in tanımı üzerine ekoturizmin en çok kabul edilen tanımı Ceballos-Lascurain (aktaran Çalık, 2019) tarafından yapılmıştır. Söz konusu tanımda ekoturizm “Bir yerdeki geçmiş ve şimdi var olan kültürel ifadeler kadar, doğayı, yaban hayatını ve doğal bitkisini inceleme, doğa hayranlığı, görünüşünden zevk alma gibi belli amaçlarla kısmen bozulmamış veya kirletilmemiş doğal alanlara yapılan seyahattir.” Bu tanım, belki de ekoturizmi yanlış bir kavram üzerine oturtmaktadır. Nitekim kitle turizmi veya diğer alternatif turizm türlerinde de insanların zevk, hayranlık duyma gibi birtakım güdülerde bulunduğu söylenebilir (Erdoğan & Erdoğan, 2005). Kaldı ki, turizmin özünde merak, zevk alma gibi güdülerin olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla ekoturizmi kavramsal olarak zevk alma veya hayranlık duyma güdülerini üzerine oturtmak, pek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Ekoturizmi diğer turizm türlerinden ayıran en belirgin özellik, doğa

temelli olmasıdır. Bu husus, ekoturizm için bir zorunluluktur (Erdoğan & Erdoğan, 2005).

Ekoturizme ilişkin yapılan tanımlamaların çoğunun, Hetzel'in ve Ceballos-Lascurain'in tanımını desteklediği görülmektedir. Örneğin Dilek & Kubaş'a (2009) göre ekoturizm, biyolojik çeşitliliğin korunması ve doğal kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması için uğraşan bir turizm faaliyetidir. Kuter & Ünal (2009) tarafından yapılmış tanımlamada ekoturizm, "bölgenin en az hasar görmesini sağlayacak etkinlikler" şeklinde belirtilmiştir. Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN) ekoturizmi tanımladığında "sosyo-kültürel değerleri koruma anlayışıyla hareket edilen" ve "çevreyi korumayı öncelik haline getiren" ibarelerini vurgulamıştır (Akesen, 2009). Bir başka tanımlamada, Dünya Koruma Birliği ekoturizmi "çevresel sorumluluk" vurgusuyla ifade etmiştir (Altanlar & Akıncı Kesim, 2009). Bahse konu tanımlar dikkatle incelendiğinde, esasında ekoturizmin sürdürülebilirliğin önemli bir parçası olduğu anlaşılmaktadır. Diğer bir deyimle, turizm faaliyetlerinin doğal ve kültürel kaynaklar üzerindeki olumsuz etkileri ve bu etkilerin turizmin kendi geleceğini tehlikeye attığının anlaşılmasına başlanması ile doğayı gözeten ekoturizm anlayışı ortaya çıkmıştır. Dikkat edilirse, sürdürülebilir turizm ekoturizmi de içine almaktadır ve tüm turizm türleri için uzun dönem yaşam ve süreklilik amacıyla düşünülmüştür. Ekoturizmin de doğaya yönelik olması, doğal ve kültürel kaynaklara değer verme bağlamında, ekoturizm sürdürülebilir turizm karakteri taşımaktadır (Weaver, 1999). Turizmde sürdürülebilirlik ise kitle turizmine karşı ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda ekoturizmin, kitle turizmine bir tepki olarak geliştiği söylenebilir.

Ekoturizm kitle turizmi olarak adlandırılan turizm faaliyetlerinden bazı noktalarda ciddi şekilde ayrılmaktadır. Söz konusu farklılıklar; özellikle çevresel etki kapsamında keskin bir şekilde dikkati çekmektedir. Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse, kitle turizminde, devasa binaların oluşumu, büyük turizm tesislerinin kurulması ve çevre kirliliği göze çarpmaktadır. Ekoturizmde ise yerel mimariye özgü yapılar ve özünü korumuş bir çevre görülmektedir (Çalık, 2019). Ancak burada bir hususa değinmekte fayda vardır: Her ne kadar ekoturizmde çevrenin özgünlüğünden bahsedilse de, her ekoturizm faaliyetinin çevreyi koruduğunu söylemek yanlış olacaktır. Burada vurgulanmak istenen, ekoturizmin kavramsal olarak çevre koruma fikri üzerine kurulu olduğudur. Sonuç itibarıyla, ekoturizmi "yaşanılabilir bir dünya için çevreyi koruma fikri üzerine kurulu bir turizm anlayışı" şeklinde tanımlamak

mümkündür. Bu tanımlamadaki “anlayış” vurgusuna dikkat çekmekte ise fayda vardır. Çünkü ekoturizmi bir turizm türü olarak değil, bir turizm anlayışı olarak anlamak gerekmektedir.

1.3.1. Ekoturizm Faaliyetleri

Ekoturizm bir deneyim olarak düşünüldüğünde, birtakım özellikleri açısından kitle turizminden farklılıklar gösterebilmektedir. Bu farklılıklar, ekoturizm faaliyetleri içerisinde daha açık bir şekilde görülmektedir. Ekoturizm özellikle doğayı ve sosyo-kültürel yapıyı koruması ve daha küçük gruplarla yapılması açısından, kitle turizminden ayrılmaktadır. Ekoturizm faaliyetleri literatürde farklı isimler/türler altında belirtilse de, ekoturizm literatüründe genel kabul görmüş faaliyetler Tablo 1’de belirtilmektedir. Aşağıda bu faaliyetlerin her biri kısaca açıklanmaktadır.

Tablo 1. Ekoturizm Faaliyetleri

Öğrenmeye Dayalı Faaliyetler	Eğlenmeye Dayalı Faaliyetler		Dinlenmeye Dayalı Faaliyetler
Tarım/çiftlik turizmi	Akarsu turizmi	Atlı doğa yürüyüşleri/gezileri	Kamp/karavan turizmi
Botanik turizmi	Balon seyahati	Bisiklet turizmi	Yayla turizmi
Doğa fotoğrafçılığı	Dağcılık	Su altı dalış	Sağlık turizmi
Kuş/yaban hayatı gözlemciliği	Kış turizmi	Sportif olta balıkçılığı	
Kültür turizmi	Safari	Trekking	
Mağara turizmi	Yamaç paraşütü		
İnanç turizmi			

Kaynak: Kıvılcım, B. (2020). Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Seyahat Acentelerinin Ekoturizm Faaliyetleri: Doğu Karadeniz Bölgesinde Bir Araştırma. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi. Erzurum.

Bu faaliyetleri açıklamadan önce, tarafımızca önemli olduğu düşünülen bir hususa dikkat çekilmek istenmektedir. Literatürde ekoturizm faaliyetleri arasında av turizmi de geçmektedir. Av turizmi, kısaca yaban hayvanlarının denetim altında avlanması şeklinde geçmektedir (Tekin, 2014). Ancak ekoturizmin doğayı gözetmek ve doğanın sürdürülebilirliğini sağlamak misyonu açıktır. Yaban hayvanlarının

doğanın en önemli parçalarından biri olduğu düşünüldüğünde, av turizminin uzun vadede doğanın sürdürülebilirliğine zarar vereceği ortadadır. Bu durum da ekoturizmin misyonuna aykırı olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple, av turizmi bu tez kapsamında bir ekoturizm faaliyeti olarak değerlendirilmemektedir.

1.3.1.1. Tarım/Çiftlik Turizmi

Tarım/çiftlik turizmi, literatürde agro turizm olarak da geçmektedir. Bu turizm faaliyetleri, özü itibariyle, kırsal ve tarımsal faaliyetlerin bir turistik ürüne dönüştürülerek yapılmasıdır. Ancak bu noktada önemli bir hususa değinmekte fayda vardır. Tarım/çiftlik turizmi bir arada yapılabiliyorken, bazen farklılık gösterebilmektedir. Şöyle ki, tarım turizmi faaliyetleri günlük etkinlikler şeklinde olabiliyorken, bu faaliyetlerin çiftlik turizmi olarak isimlendirilebilmesi için konaklama olması şarttır (Keskin, 2019).

1.3.1.2. Botanik Turizmi

Botanik turizmi kısaca, bitkilerin, özellikle endemik bitkilerin incelenmesine dayalı bir turizm türüdür. Son dönemlerde Türkiye’de gelişen bir turizm türü olduğu söylenebilir. Ancak bilindiği üzere, insanlar genellikle gördükleri bitkilere dokunmayı, onları koparmayı denemektedir. Bu durum ise floranın zarar görmesi demektir. Bu nedenle botanik turizmde dönük turlarda, rehberlerin konuyla ilgili bilgi sahibi olması ve turistleri uymaları gereken noktalarda uyarması büyük önem taşımaktadır.

1.3.1.3. Doğa Fotoğrafçılığı/Foto Safari

Son dönemlerde dünyanın birçok yerinde insanların özellikle doğa fotoğrafçılığına bir ilgi gösterdiği gözlemlenmektedir. Safari, Doğu Afrika dilindeki (Svahili) seyahat anlamına gelen sözcükten türemiştir. Bu sebeple, foto safariyi fotoğrafçılık seyahati/etkinliği şeklinde tanımlamak, yanlış olmayacaktır (Üzümcü & Çanga, 2019). Foto safari seyahatleri izne tabi olmakla beraber, seyahatlerde Orman Bakanlığı tarafından belirlenen programa uyulması esastır (Ünal, 2016).

1.3.1.4. Kuş/Yaban Hayatı Gözlemciliği

Bazı kaynaklarda ayrı olarak ele alınmış olsa da, iki gözlemcilik türü de benzer amaçlarla yapılmaktadır. Yunancada ornitoloji şeklinde geçen kuş gözlemciliğinin (Tetik, 20212; Kıvılcım, 2020) temelinde, adından da anlaşılacağı üzere, kuşları veya kuş türlerini gözlemlemek amacıyla seyahat etmek yatmaktadır. Kuş gözlemciliğinde kuşlar doğal ortamlarında gözlemlenmektedir. Avrupa ve Kuzey Amerika’da çok yaygın olmasına rağmen Türkiye’de düşük ilgi gören kuş gözlemciliğinde, özellikle

kuşların yumurtlama ve kuluçka dönemlerinde gözlemcilerin hassas bir şekilde hareket etmeleri önemlidir (Erdoğan, 2003). Yaban hayatı gözleme ise, faunanın hem doğal ortamlarında hem de kafeste tutulduğu alanlarda yapılabilmektedir. Hayvanat bahçesi, sirkler, hayvan barınakları, akvaryumlar buna örnek olarak gösterilebilir (Erkol Bayram, 2019), dünya genelindeki en popüler ekoturizm türü olarak geçmektedir. Bu popülerlikte esasında bölgelerin coğrafi koşullarının önemli bir faktör olduğu söylenebilir. Öyle ki coğrafyaları göz önünde bulundurulduğunda, yaban hayatı gözlemciliği Kenya, Belize ve Güney Amerika gibi ülkelerde popüler bir ekoturizm türüdür. Ancak yaban hayatı gözlemciliğinin hayvanların gözlemcilerden yiyecek beklentileri sonucunda yaşamlarını sürdürmek için gerekli olan avlanma yeteneklerini ortadan kaldırmak gibi olumsuz sonuçları da bulunmaktadır (Erdoğan, 2003). Bu açıdan düşünüldüğünde, bir ekoturizm türü olan yaban hayatı gözlemciliğinin bir noktadan sonra ekoturizmin doğanın sürdürülebilirliği felsefesine aykırı olduğu düşüncelerini akla getirebilmektedir.

1.3.1.5. Mağara Turizmi

Mağara, yeryüzü bağlantısı ve ışığın ulaşamadığı derinliklerde ve en az bir insanın girebildiği genişlikte, yeraltında, dağlarda ya da kayalık alanlardaki boşluklar olarak tanımlanmaktadır (Benli vd., 2017). Mağaraların bir kısmı doğal oluşumken bir kısmı insanların kazması ya da hayvanların oyması sonucu meydana gelen yapay oluşumlardır. Bilindiği üzere, insan yerleşik yaşama geçmeden önce yaşadıkları en önemli alanlardan biri mağaralardı. Günümüzde ise bu alanlar daha çok depo olarak kullanılmaktadır. Depo amaçlı kullanılan mağaralara Mardin'in bazı kesimlerinde rastlanmaktadır. Mağara turizmi dünyanın en tehlikeli sporlarından birisi olarak görülmektedir. Çünkü bazı mağaralarda çok derinliklere kadar yürünmekte ve neyle karşılaşılacağı belirsizdir (Erdoğan, 2003).

1.3.1.6. Kültür Turizmi

Ekoturizm her ne kadar sadece doğanın korunması olarak bilinse de, esas itibariyle sosyo-kültürel dokunun korunmasını da esas almaktadır. Bu anlamda Bu anlamda kültür turizmi de ekoturizm faaliyeti olarak değerlendirilmektedir. Yöredeki kültürel/tarihi dokunun gözlemlenmesi, keşfedilmesi veya tecrübe edilmesi şeklinde gerçekleştirilen kültür turizmine, tarihi/kültürel yapıların ziyareti, han, hamam, cami, kilise, köprü, saray, gibi tarihi, sanatsal ve kültürel yapıların ziyareti veya müzik, dans,

mutfak gibi kültürel ritüellerin tecrübe edilmesi, yöresel festival veya şenliklere katılmak girmektedir (Taşdemir, 2016).

1.3.1.7. İnanç Turizmi

Bazı kaynaklarda din turizmi olarak da geçen inanç turizmi, çok eski bir geçmişe tarihlenmektedir (Güzel, 2010). İnanç turizmi esas itibariyle, insanların kutsal kabul edilen ya da kutsal olan yerleri ziyaretleri olarak tanımlanmaktadır. Kozak vd. (2012) inanç turizmiyle, destinasyonların kültürel unsurlarının koruma altına alındığını belirtmektedir. Bu kapsamda bakıldığında, inanç turizmini kültür turizminin bir alt kolu olarak değerlendirmek de mümkündür.

1.3.1.8. Akarsu Turizmi

Kano, rafting ve yelkencilik faaliyetleri bu turizm türüne girmektedir. Kano 2 kişilik teknelerle yapılır. Rafting en çok bilinen akarsu turizmi faaliyetidir ve 6 ile 8 kişilik şişme botlar aracılığıyla yapılır. Yelkencilik ise, adından da anlaşılacağı üzere yelkenli tekneler vasıtasıyla yapılan bir turizm faaliyetidir (Yeksan, 2019)

1.3.1.9. Balon Turizmi/Seyahati

Kapadokya bu turizme örnek olarak gösterilebilir. Yerden yükselerek, manzarayı gökyüzünden seyretmek ve fotoğraf çekmek amacıyla yapılır. Rüzgârın yönüne bağlı olarak hareket etme özelliklerine sahip ve balonun içindeki gazın ısıtılması sonucu yükselmesiyle yapılan bir ekoturizm faaliyetidir (Erdoğan, 2003).

1.3.1.10. Dağcılık

Birçok dilde Alpinizm olarak geçen dağcılık, maceraya dayalı bir sportif turizm faaliyetidir. Daha çok, dağlık ve ulaşılması güç yüksekliklere tırmanış şeklindedir. Dağcılığı sadece tırmanma olarak düşünmemek gerekmektedir. Katılımcılarına yürüyüş, kayak yapma gibi imkânlar da sunmaktadır. Dağcılığın belli bir güç ve kondisyon gerektirdiği gibi bazı riskleri de bulursa da, günümüzde dağcılar için üretilen/geliştirilen ekipmanlar söz konusu riskleri belirli oranda azaltmıştır (Köşker, 2019). Dünya genelinde Alp Dağları, Himalayalar ve And Dağları dağcılık açısından popüler destinasyonlardır (Erdoğan, 2003).

1.3.1.11. Kış Turizmi

Geliştirildiği yöreye ciddi bir ekonomik katkı sağlayan kış turizmi, esasında turizmin tüm yıla yayılması amacıyla geliştirilmiştir. Dağlık ve karlı yerlerde özellikle kayaklarla yapılan kış turizmine Türkiye'den Uludağ (Bursa), Palandöken (Erzurum), Erciyes (Kayseri) ve Sarıkamış (Kars) destinasyonları örnek olarak gösterilebilir.

1.3.1.12. Safari

Safari, at ve araçlarla yapılan doğayı keşfetme amaçlı sportif faaliyettir. Safari turlarında doğanın/çevrenin korunmasının ön planda tutulması gerekmektedir. Bu anlamda da tur liderine ciddi bir sorumluluk düşmektedir (Tetik, 2012).

1.3.1.13. Yamaç Paraşütü

Paraşüt pilotu gözetiminde, yüksek bir yerden havalanarak gerçekleşen maceraya dayalı bir sportif faaliyettir (Tekin, 2014). Yamaç paraşütünde paraşütün iniş yeri büyük önem arz etmektedir. Çünkü paraşüt engelsiz bir alana Aksi durumda, hem pilot hem de katılımcı fiziksel zararlar görebilmektedir. Türkiye’de Ölüdeniz Babadağ yamaç paraşütü için ciddi talep görürken, Dünya’da da en iyi uçuş bölgelerinden biri olarak sayılmaktadır.

1.3.1.14. Atlı Doğa Yürüyüşü/Gezisi

Hem atları keşfetmek hem de yörenin doğasının, tarihi/kültürel yerlerinin atlarla gezilerek görülmesi faaliyetidir. Ancak bu faaliyetlerin de profesyonel bir rehber eşliğinde yapılması ve eğitim alınmadan bu faaliyetlere katılmanın riskli olduğu belirtilmektedir (Kılıç, 2019). Belirli dik iniş ve çıkışları olmayan patikalarda, hafif tempolu ve ortalama 1-2 saat süren gezilerdir (Erdoğan, 2003).

1.3.1.15. Bisiklet Gezisi/Turizmi

Bisiklet turizmi, literatürde bazı kaynaklarda ekoturizm faaliyeti bazı kaynaklarda özel ilgi turizmi içerisinde belirtilmektedir. Ancak özellikle yakıtsız oluşu düşünüldüğünde, bisiklet turizminin belki de ekoturizm felsefesine en uygun faaliyetlerden biri olduğu söylenebilir. Bisiklet turizmi sayesinde katılımcılara aynı zamanda doğayla bütünleşme imkânı da sunmaktadır. Son yıllarda gerek Türkiye’de gerekse Dünya genelinde revaçta olan bisiklet turizminin temel ölçütü, bisikletin gezinin en önemli/ayrılmaz parçası olmasıdır (Sürücü, 2019).

1.3.1.16. Su Altı Dalış

İnsan var olduğu günden bu yana özellikle denizlerin altındaki yaşamı merak etmiştir. Özellikle su altındaki florayı ve faunayı gözlemlemek, daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse, su altındaki yaşamı keşfetmek amacıyla yapılan bu sportif faaliyet, literatürde ya da halk arasında scuba diving olarak da geçmektedir. Bu faaliyetin su altındaki canlıların saldırısına uğrayarak zarar görme gibi birtakım riskleri de bulunmaktadır. Dolayısıyla su altı dalışta, dalışa rehberlik edecek kişinin hem konuda hem de bölgede uzman olması gerekmektedir (Avan, 2019).

1.3.1.17. Sportif Olta Balıkçılığı

Balıkçılık, bilindiği üzere ticari kaygıyla yapılan bir faaliyettir. Dolayısıyla sportif olta balıkçılığı da, genelde balıkçılık faaliyetleri ile karıştırılabilmektedir. Sportif olta balıkçılığı hiçbir ticari kaygı gütmeyen, katılımcıların daha çok zihinsel dinginlik amacıyla yaptığı rekreatif bir etkinliktir (Beyazgül, 2019).

1.3.1.18. Trekking

Trekking bazı kesimler tarafından bir dağcılık faaliyeti olarak bilinse de, başlı başına bir etkinliktir. Trekking, “bir bölgenin dağlık kesimlerinde, dağcılık tekniği gerektirmeden, zor ve sarp yerlere girilmeden, küçük patikaların takip edildiği, belirli zorluklar ve özellikler gösteren doğa koşullarında, yaş gruplarına uygun ve zamanla sınırlı olarak düzenlenen uzun yürüyüşler” şeklinde tanımlanmaktadır. Trekking etkinlikleri zorluk derecesi 1’den 6’ya kadar zor, orta ve kolay şeklinde sınıflandırılan parkurlarda yapılmaktadır (Pekerşen, 2019). Trekking faaliyetleri gününbirlik olarak da düzenlenebiliyorken, haftalarca süren uzunlukta da olabilmektedir. Konaklamalı trekking faaliyetlerinde genelde katılımcılar kamp kurarak konaklamaktadır (Erdoğan, 2003). Trekking aynı zamanda katılımcılarına doğayı keşfetme, farklı tecrübeler yaşama, yöre halkı ile iletişime geçerek onları tanıma gibi imkânlar da sunmaktadır. Trekking faaliyetleri her ne kadar belli bir güzergâhta hafif tempolu yürüyüşler olarak da geçse de, yöreye hâkim olmayan ve gerekli ekipmanlar olmadan yapıldığında, istenmeyen sonuçlar da doğurabilmektedir (Sürücü, 2016).

1.3.1.19. Kamp/Karavan Turizmi

İlk insanlar genelde çadır denilebilecek alanlarda yaşamışlardır. İnsanın dört tarafı da kapalı evlerde yaşaması, çok farklı evrelerden sonra başlamıştır. Ekoturizm kavramı açıklanmaya çalışıldığında, insanın ilk yaşamına bazı atıflarda bulunulmuştur. Çünkü ekoturizm faaliyetleriyle, belki de insanın bir evvele yolculuk yaptığı söylenebilir. İşte bu yolculuklardan biri de kamp karavan turizmidir. Son yıllarda dünya genelinde popüler bir faaliyet olan bu turizm türü, insanın doğaya dönmesi olarak okunmalıdır. Günümüzde birçok insan, boş vaktini kamp kurarak ya da karavanla seyahat ederek geçirdiği gözlemlenmektedir. Kamp kurmanın birçok insan için farklı motivasyonu bulunmaktadır. Bu turizm faaliyeti, bazı insanlar için vahşi yaşamı gözleme, bazı insanlar için doğayla baş başa kalarak dinlenme, bazı insanlar için ise ucuz konaklama amacı taşıyabilmektedir (Keleş, 2019). Literatürde bu turizm faaliyetine katılan bireylerin genelde özgürlükçü ve kendini gerçekleştirme

arzusunda olduğu belirtilmektedir. Bu turizm faaliyeti açıklanırken, bir ayrımı belirtmekte de fayda vardır. Kamp turizmi genelde bireylerin kendi araçlarıyla seyahat ettikleri ve uygun gördükleri alanlarda çadırlarını kurarak çadırlarda konakladıkları faaliyetlerdir. Karavan turizminde ise, genelde seyahat edilen araç da konaklamanın yapıldığı araç da karavandır. Ancak karavan turizmi faaliyetinde kamp malzemeleri de kullanılmaktadır. Ayrıca kamp turizmi genelde kişinin kendi belirlediği alanlarda yapılabilirken, karavan turizmi bu etkinlikler için uyarlanmış ve katılımcıların farklı ihtiyaçlarını (sosyalleşme, yiyecek hazırlama, eğlence gibi) giderebilecekleri şeklinde tasarlanmış alanlarda gerçekleştirilmektedir (Avan, 2019). Buradan hareketle, kamp turizminin bireyin tek başına gerçekleştirebileceği bir faaliyet olduğu, ancak karavan turizminin sosyalleşmenin daha baskın bir etkinlik olduğu söylenebilir.

1.3.1.20. Yayla Turizmi

Eski zamanlarda yaylalar, özellikle hayvanları otlatmak ya da yaz aylarından göçerlerin hayvancılık faaliyetlerini gerçekleştirmek amacıyla kullanılan alanlar iken, günümüzde önemli ve ilgi gören bir turizm türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de özellikle son birkaç yıldır hem yerli turist hem de yabancı turist tarafından ilgi gören yayla turizmi, doğanın ve doğaya uygun yapılaşmanın olmasından ve dağ yürüyüşü (trekking), binicilik, çim kayağı flora/fauna incelemesi vb. etkinliklerin yapılmasından ötürü, önemli bir ekoturizm türü olarak gösterilmektedir (Unur, 2019). Kitle turizmine kıyasla daha küçük gruplarla yapılan bir turizm türüdür. Ancak son dönemlerde yayla turizminde de bir kitle hareketinin oluşmaya başladığı, bir eleştiri olarak gösterilebilir. Bu sebeple yayla turizminin de kitle turizminin yarattığı olumsuz sonuçlardan nasibini almaması için, çevrenin ön planda tutulduğu bir misyonla gerçekleştirilmesi elzem bir durumdur (Erdoğan, 2003).

1.3.1.21. Sağlık Turizmi

İnsanların çeşitli tedavi amaçlı katıldıkları faaliyetlerdir (Aydın, 2012). Termal turizm ya da kaplıca faaliyetleri, bu duruma en iyi örneklerden biri olarak verilebilir. Ancak özellikle son dönemlerde farklı tedavi amaçlarıyla (saç ekimi, diş/göz tedavileri, estetik gibi) başka bir destinasyona yapılan seyahatler de sağlık turizmi kapsamında değerlendirilmektedir (Çimen, 2018; Şengül & Bulut, 2019).

1.3.2. Ekoturizmin Etkileri

Turizmin, geliştiği bölgelerde çeşitli etkilerinin olduğu bilinmektedir. Bu etkiler olumlu olduğu gibi olumsuz da olabilmektedir. Ekoturizmin de, turizmin bir

türü olduğu göz önünde bulundurulduğunda, geliştiği destinasyonlarda olumlu ya da olumsuz birtakım etkilerde bulunması kaçınılmaz hale gelmektedir. Ancak ekoturizmin en az olumsuz etkilere yol açan bir turizm çeşidi olduğu belirtilmektedir (Yılmaz, 2008). Ekoturizmin etkileri literatürde çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel olmak üzere, üç başlık altında belirtilmektedir. Sonraki alt başlıklarda, söz konusu etkiler daha detaylı şekilde açıklanmaktadır.

1.3.2.1. Ekoturizmin Çevre Üzerindeki Etkileri

Ekoturizmin doğayı ve çevreyi koruma felsefesi üzerine kurulduğu açıktır. Ekoturizm bu felsefesiyle, ekosisteminin korunması misyonuna da katkıda bulunmaktadır (Tosun & Şahin, 2006). Ekoturizmin; yerel halkın ve turistlerinin çevre bilincinin gelişimine katkıda bulunma, bu konuda bir farkındalık yaratma, ekosistemi koruma, sürdürülebilir bir turizm gelişimi sağlama gibi birtakım olumlu etkilerinden bahsetmek mümkündür. Ancak doğal kaynakların insanların tüketimine sunulduğu takdirde, bu kaynakların nasıl korunacağı da gündeme gelmektedir. Nitekim tüketimin olduğu yerlerde, tüketim sonucunda bir yozlaşmanın ve bozulmanın olması da kaçınılmazdır. İşte bu noktada, ekoturizm faaliyetlerinin de çevre üzerinde birtakım olumsuz sonuçları ortaya çıkmaktadır. Ekoturizm planlı ve doğru yönetilmediği takdirde, söz konusu olumsuz sonuçların şiddeti daha da artabilmektedir (Gök & Özkoç, 2020).

Erdoğan (2003), Akyurt (2019) gibi bazı araştırmacılar, ekoturizmin çevre üzerindeki olumsuz etkilerini ulaşım, turistik yoğunlaşma, çarpık yapılaşma, atık/çöp, enerji kaynakları başlıkları altında toplamıştır. Buna göre ekoturizmin çevresel olumsuz etkileri şu şekilde özetlenebilir:

- Gürültü/ses kirliliği,
- Doğal kaynakların hasar görmesi,
- Yerel halkın doğal kaynaklara (su gibi) erişiminde sorunlar yaşanması,
- Destinasyonun özüne aykırı yapılaşmaların oluşması,
- Güvenlik sorunlarının ortaya çıkması,
- Çöp ve atık yığınlarının destinasyonda hem görsel kirliliğe hem de kötü kokulara sebep olması,
- Doğal ve kültürel özün yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalması.

Ekoturizmin yukarıda bahse konu olumsuz etkilerini tecrübe eden destinasyonlar da mevcuttur. Söz konusu destinasyonlardaki sonuçlar göz önünde

bulundurulduğunda, ekoturizmin iyi yönetilmediği takdirde meydana getirecek tahribatın seviyesi daha net anlaşılabilir. Örneğin; Amapurna'da (Nepal) ekoturizmin gelişimi sonucunda bina yapımları için yüzlerce ağaç kesilerek, faunan ve floranın dengesi bozulmuştur. Yine Yellowstone Milli Parkı'nda ekoturistlerin bıraktığı çöpler/atıklar, bölgede yaşayan hayvanların (özellikle ayıların) bölgeyi terk etmesine ve hatta ölmesine sebep olmuştur. Bir başka örnekte Kenya'daki safari aktiviteleri, bölgedeki çitaların neslini yok olma tehlikesiyle karşı karşıya bırakmıştır. Brezilya'da ekoturistlerin yapmış olduğu gözlemcilik/fotoğrafçılık faaliyetleri, bölgedeki kuşların bölgeden göç etmesine sebep olmuştur. Antartika'da yüzlerce ekoturisti taşıyan bir geminin 250.000 galon yağı binlerce penguenin yaşam alanına dökmesi sonucunda, büyük bir çevre felaketi meydana gelmiştir (Kılıç, 2022). Bu örnekler kapsamında, ekoturizmin çevre üzerindeki en büyük olumsuz sonuçlarından birinin fauna üzerinde olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bahse konu olumsuz sonuçları ya da örnekleri artırmak mümkündür.

Ekoturizm iyi ve doğru yönetildiği takdirde, olumsuz etkilerinden ziyade olumlu etkileri ön plana çıkacaktır. Önemli olan, ekoturizm gelişiminin doğanın ve çevrenin korunması felsefesine bağlı olarak gelişmesidir. Aksi takdirde ekoturizm gelişimi çevre üzerinde ciddi hasarlar meydana getirebilecektir. Bu çevresel hasarların meydana gelmemesi için ise birtakım önlemler almak gerekmektedir. Akın vd. (2008) alınabilecek önlemleri şu şekilde açıklamaktadır:

- Ekoturizm faaliyet alanlarına girişler ücretli olmalıdır.
- Ekoturizm faaliyetlerinde bölgenin ekoloji göz önünde bulundurulmalı ve bilimsel veriler ışığında hareket edilmelidir.
- Yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalan canlılar korunmalı ve üremeleri sağlanmalıdır.
- Doğa korunmalı ve ağaçlandırmalar yapılmalıdır.
- Korunaklı bölgelere resmi izinsiz girilmemelidir.
- Talep kapasitesinin üzerinde tesisler yapılmamalıdır.
- Korunan alanlarda taşıma kapasitesi aşılmamalıdır.

Sonuç itibarıyla, ekoturizmin çevre üzerinde birtakım hem olumlu hem de olumsuz etkileri söz konusu olabilmektedir. Bu etkileri Tablo 2'deki şekilde özetlemek mümkündür.

Tablo 2. Ekoturizmin Çevre Üzerindeki Etkileri

Olumlu Etkileri	Olumsuz Etkileri
Doğal alanların muhafazası ve idaresi için fon sağlar, Su kaynaklarını muhafaza etmektedir, Toprak ve biyolojik çeşitliliğin muhafazasına özendirilmektedir, Bölgesel ekonomileri çeşitlendirmektedir.	Vahşi yaşamın tahribatı, Aşırı enerji kullanımı, Çöp ve atık sular ile oluşan kirlilikte yükselme, Toprak erozyonu ve trafiğin yoğunlaşması, Bitki ve hayvanların metalaştırılması.

Kaynak: Mosammam vd., 2016: 170.

1.3.2.2. Ekoturizmin Ekonomi Üzerindeki Etkileri

Turizmin geliştiği destinasyonlarda belki de en önemli etkilerinden birini ekonomi oluşturmaktadır. Zira turizm, özellikle istihdam yaratarak yerel halkın refah düzeyini artırmaktadır. Ekoturizmin de bu anlamda özellikle geliştiği destinasyondaki yerel halka ekonomik katkıları bulunmaktadır. Erdoğan & Erdoğan (2005), ekoturizm kavramına farklı bir perspektiften bakarak, “eko” kısmının ekonomi anlamına geldiğini de iddia ederek, ekoturizmin esasında yeni bir ekonomik araç olarak kullanıldığını söylemektedir. Ekoturizmin de bir sektör olduğu göz önünde bulundurulduğunda, tüketicileri çevreci misyonla ikna ederek yeni bir ekonomik kazanç aracı olarak ortaya çıkması, normal olarak görülebilir. Özkök & Çoban (2009), ekoturizm üzerine yapılmış ve SSCI indeksinde yayınlanmış çalışmalarını incelediği araştırma sonucunda, ekoturizmin yerel halka ciddi oranda istihdam imkânı yarattığı sonucuna varmıştır. Kılıç (2022) da Galapagos Adalarında ekoturizmin gelişimi sonucunda, halkın refah seviyesinde artış meydana geldiğini belirtmiştir. Tisdell'e (1998) göre, ekoturizmin olumlu etkileri şu şekildedir:

- Geliştiği destinasyonlarda farklı işletmelerin faaliyet göstererek işletme sayısını artışı sağlar.
- Yerel halka istihdam imkânı sağlar.
- Yerel halkın ekoturizm gelişiminden gelir elde etmesini sağlar.
- Yöresel ürünlere talebi artırır.
- Yöresel ürünlere talebi artırması, yerel halkın yöreselliğin talep yarattığını fark ederek yöreselliği korumasını veya yerel kimliğe sahip çıkmasını sağlar.

Ekoturizmin ekonomi üzerinde olumlu etkileri kadar olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Turizmin geliştiği destinasyonlarda belki de ekonomi üzerinde yarattığı en büyük olumsuz etkilerinden biri, belki de enflasyonla ilgilidir. Ekoturizm gelişimi sonucunda da benzer durumun olması muhtemeldir. Ekoturizm gelişimi sonucunda yöredeki tüketim malzemeleri, emlak gibi kaynakların fiyatlarını yükseltmesi, ekoturizmin en önemli olumsuz ekonomik etkisi olarak gösterilebilir (Demir & Çevirgen, 2006). Ekoturizmin ekonomi üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri Tablo 3'te özetlenmektedir.

Tablo 3. Ekoturizmin Ekonomi Üzerindeki Etkileri

Olumlu Etkileri	Olumsuz Etkileri
Yerel halkın gelirini yükseltir, İstihdam olanaklarını yükseltir, Yerel ürünler adına yeni pazarları çoğaltır, Vergi gelirlerini yükseltir, Döviz kazandırır.	Yerel ürünler ve arsa fiyatlarında yükselme, Eşit olmayan gelir dağılımına sebep olması, Vahşi yaşam ve ekonomik sızıntı sebebi ile ürünlere verilen hasar.

Kaynak: Mosammam vd., 2016: 170.

1.3.2.3. Ekoturizmin Sosyo-Kültürel Yapı Üzerindeki Etkileri

Turizm geliştiği destinasyonlarda her ne kadar turistlerin hizmetine sunmak için faaliyetleri geliştirse de, yerel halk da sosyo-kültürel anlamda bu gelişimden etkilenebilmektedir. Bu kapsamda ekoturizmin sosyo-kültürel yapı üzerinde çok sayıda olumlu etkileri bulunmaktadır. Özellikle yerel kültürün korunması, geleneksel yaşamın devam etmesi ve yerel halkta bu yönde bir farkındalık oluşturması, ekoturizmin sosyo-kültürel yapı üzerindeki en önemli olumlu etkileri olarak gösterilebilir (Demir & Çevirgen, 2006; Özkok & Çoban, 2009). Öte yandan; yerel halkın yaşam standartlarının iyileşmesi, geliştirilen sağlık hizmetlerinden yerel halkın da faydalanması, altyapı ve üstyapı kaynaklarının iyileştirilmesi, ekoturizmin sosyo-kültürel yapı üzerindeki olumlu etkileri arasındadır (Kılıç, 2022).

Ekoturizmin çevre ve ekonomi üzerinde olduğu gibi, sosyo-kültürel yapı üzerinde de olumsuz etkileri olabilmektedir. Yerel halkın değerlerinin değişmesi, geliştiği bölgede nüfus artışı yaratması, dilde yozlaşmaların meydana gelmesi, yerel halkta sağlık sorunlarının artış göstermesi, suç oranlarının artması, turistler ile yerel halk arasında kültürel çatışmaların yaşanması, kültürel unsurların metalaştırılması, ekoturizmin sosyo-kültürel yapı üzerindeki belirli olumsuz etkileridir (Kuter & Ünal,

2009). Bu olumsuz etkilerin belki de en önemli sebeplerinden biri, turistlerin yerel halkın yaşamını düşünmeden gelişmesidir. Örneğin ekoturistlerin yörenin ekolojik dengesini ve yerel halkın yaşamını göz ardı ederek gelişmesi, yerel halkın ekoturizm gelişiminden memnuniyetsiz olmasına sebep olmuştur. Bazen yapılan uygulamalar, yerel halkta farklı bir algı oluşmasına da sebep olabilmektedir. Örneğin Hindistan’da kaplanlar tarafından öldürülen kişilerin ailelerine devlet 5000 Rupî tazminat ödemiştir. Ancak eğer kaplanlar öldürülürse, öldüren kişilere ceza olarak 50000 bin Rupî ödeme yaptırımında bulunmuştur. Fakat bir kaplanın öldürmesinin cezasını 50.000 Rupî olarak belirlemiştir. Doğal olarak yerel halk, turizmin esasında turistler için desteklendiği algısına kapılmıştır. Yine Fiji’de ekoturizm gelişimi sonucunda alkol tüketiminin artış göstermesi, yerel halkta rahatsızlığa sebep olmuştur (Kılıç, 2022).

Ekoturizmin sosyo-kültürel yapı üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri Tablo 4’te özetlenmiştir. Ancak bu noktada önemli bir hususa değinmekte fayda görülmektedir. İnsanlar bir gelişimden özellikle sosyo-kültürel anlamda zarar görmeye başladıklarını düşündüklerinde, o gelişime karşı bir tavır alabilmektedir. Butler’ın turizm yaşam evresi modeli, Doxey’in turizm rahatsızlık modeli bu tavrı en iyi açıklayan modeller arasındadır. Nitekim yukarıda verilen örnekler de bu modelleri desteklemektedir. Yılmaz (2008) ekoturizmin sosyo-kültürel yapı üzerindeki bahse konu olumsuz sonuçlarının meydana gelmemesi için şu önerilerde bulunmaktadır:

- Yerel halkın bütün değerlerinin ve destinasyonların öz kimliği, koruma altına alınmalıdır.
- Ekoturistlerin yerel halkın yaşamına saygı duyarak hareket etmesi sağlanmalıdır.
- Ekoturizm örgütleri veya ilgili örgütler daha aktif şekilde çalışmalıdır.
- Kültürlerarası anlayış ve hoşgörü ortamı inşa edilmelidir.

Tablo 4. Ekoturizmin Sosyo-Kültürel Yapı Üzerindeki Etkileri

Olumlu Etkileri	Olumsuz Etkileri
Yerel halka eğitim ve tecrübe gibi fırsatlar sunar, Sosyal ve beşerî sermayenin gelişimine özendirir, Yaşam kalitesini yükseltir, Hizmet ve altyapıya ulaşımı yükseltir, Genç göçünü azaltır, Kadın, erkek eşitliğine özendirir, Sosyal uyuma özendirir.	Yerel kültürün metalaşması, Suç oranında artış, Kültürel mirasın bozulması, Sosyal sınıflar arasında bulunan farkı çoğaltması, Fuhuş, Büyüklere karşı duyulan saygının azalması, Yerel halkı yerinden etmek.

Kaynak: Mosammam vd., 2016, s. 170.

1.4. Ekoturizm Farkındalığı, Ekoturizm Algısı ve Önemi

İnsan, doğanın önemli bir parçasıdır. Bu sebeptendir ki, hem günümüzde hem de geçmişte yaşamın ya da şehirlerin stresinden kaçmak isteyen insanlar, çareyi doğada/doğayla baş başa kalmada bulmuştur. Dolayısıyla insan ile doğa arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır. Hardin (1968; aktaran Çalık, 2019), bu ilişkiyi çoban metaforuyla şu şekilde özetlemektedir:

İnsanın gelişme arzusu ve çevreyle ilişkisi herkese açık bir merada daha fazla ineği gütmeye isteğindeki çobanın durumuna benzemektedir. Bu durum o kadar acımasız bir hal almıştır ki, bu içsel mantık toplumları uzun vadede bir trajediyle baş başa bırakmıştır. İnsan ve çevre arasındaki bu ilişkisi, toplumun geniş kesimlerine açık olan alanların korunmasının önünde bazı engeller ortaya çıkarmıştır. Bu engellerden ilki, birçok kişinin kamu kaynaklarının mülkiyeti ve kullanımı ile ilgili sınırsız hakka sahip olduğunu düşünmesidir. Diğer bir engel ise doğal kaynakların kontrolü ve yönetimi ile ilgilidir. Zira korunan alanların genişliği, göç yolları üzerinde yer almaları nedeniyle farklı türdeki bitki ve hayvan türlerine ev sahipliği yapmaları, kaynakların ekolojik sömürü düzeyi ve politik uyumsuzluklar, bu alanların yönetimini zorlaştırmaktadır.

Hardin'in açıklamaları, günümüzdeki çevreyle mücadele kapsamında değerlendirildiğinde, bu mücadelenin çeşitli sebeplerin sonucu olduğu görülebilmektedir. Bu sebepler küresel ısınma, doğanın tahribatı, doğa bilincindeki

zayıflama gibi şeklinde sıralanmaktadır (Ertaş & Bakır Ertaş, 2021). Bu doğrultuda ortaya çıkan ekoturizmin de en önemli misyonu çevrenin korunması şeklindedir (Kaypak, 2010). Bu misyonda doğanın insanın çıkarı için kullanılmasında ziyade, sürdürülebilirlik için korunması gerektiği görüşü hâkimdir (Kahraman & Türkay, 2014).

Ekoturizmde temel hedef çevreyi minimum düzeyde etkileyerek, bozmadan ve kirlenmeden yaşamaktır (Kızılaslan & Özyurt, 2012). Nitekim ekoturizm kavramı, çevreye herhangi bir olumsuz etkide bulunmayacak faaliyetler üzerine kurulmuştur (Akpınar & Bulut, 2010). Zaten ekoturizme dönük yapılmış tanımlar da incelendiğinde, tanımlardaki ortak hususun güçlü bir çevre koruma ile ilgili olduğu dikkati çekmektedir. Çevrenin korunabilmesi için turizm alanlarında var olan çevresel tahribat unsurlarının azaltılması, kontrolü ve yönetimi konularına odaklanmak gerekir (Çalık, 2019). Yukarıda verilen bilgilerden de, ekoturizmin esas hedefinin, çevrenin ve doğal kaynakların korunması olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ekoturizm faaliyetlerinde sürdürülebilirliğin dikkatle uygulanması önemli bir husustur. Bu kapsamda, taşıma kapasitesine dikkat edilmesi, turizmin olumsuz etkileri için önlemler alınması gereklidir. Söz konusu olumsuz etkiler çevre açısından değerlendirildiğinde, toprak erozyonu, su kaynaklarının azalması, orman alanlarının ve bitki örtüsünün zarar görmesi gibi çevre üzerinde ciddi tahribatlar oluşabilmektedir. Bu durum ekoturizm açısından ciddi bir tehlikedir. Çünkü ekoturizm, varlığını ancak sağlıklı çevre koşullarında sürdürebilecektir. Bu noktada farkındalık kavramı ortaya çıkmaktadır.

İnsan, farkında olduğu sürece bilinçli bir hareket içerisinde olmaktadır. Ya da insan farkında olduğu kadar algıya sahiptir. Dolayısıyla farkındalık ile algıyı birlikte düşünmek ve değerlendirmek gerekmektedir. Algı konusuna ilişkin teorik yaklaşımda, görsel bir algının, diğer bilgi kaynaklarına (görsel olmayan) ve daha önce yaşanan geçmiş deneyimlere bağlı olarak değişebildiği söylenir. Şu anda duyu organlarımızla algıladıklarımız, aslında daha önce yaşadığımız deneyimlerimizden elde ettiğimiz bilgileri de kullanır. Final algısı olarak adlandırılan bu “yapı” birbirinden farklı faktörlerin birleşiminden meydana gelmektedir (Coren vd., 1993). Algılama ile birlikte kişi çevresinde ilgisini çeken hususları dikkate alır. Kişi, çevresinden aldığı bilgilerin bazılarını kayıtsız ve ilgisiz olurken, bazılarını ise ilgi duyar ve merak eder (Eren, 2010). Yani farklı yönelimler, algı mekanizmasının farklı taraflarının

görülmesini sağlamaktadır. Örneğin; bir köprüye baktığında bir metalurji uzmanı, köprünün meydana gelmesini sağlayan demir gibi tamamlayıcı unsurları dikkate alırken; bir inşaat mühendisi tüm yapının taşıyabileceği maksimum taşıma kapasitesini dikkate alır. Bir şehir planlamacısı ise, köprüdeki trafik akışının sorunsuz bir şekilde sağlanıp sağlanamayacağını dikkate alır. İlk bakışta aynı konuya ilişkin, kişilerin sahip oldukları bilgiye göre konuyu farklı açılardan değerlendirdikleri söylenebilir. Bu bağlamda, şehir planlayıcısı köprünün yapısını dikkate almaz ve mühendiste köprüyü sadece bir yapı gibi düşünebilir (Coren vd., 1993). Yani kişi bildikleri ve yaşamış olduğu tecrübeler ölçüsünde dış çevresini algılar.

Friman'a (1999) göre, insanların algıları deneyimleri ile sınırlıdır. Araştırmacı bu iddiasını satranç oyunu ile somutlaştırmaktadır. Araştırmacıya göre, satranca yeni başlayan biri ile satranç oyununda deneyimli birinin, oyun esnasındaki hamleleri farklılık göstermektedir (Friman, 1999). Friman (1999), bu durumun temel sebebinin, deneyimler sonucu sahip olunan bilgi ve yetenek olduğunu belirtmektedir. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse, deneyim sahibi insan, olayları farkında olarak yorumlar. Bu da algısını yönlendirmede önemli bir rol görevi işler. Ancak insanların algısı zaman içerisinde değişebilmektedir. Çünkü insan yaşamı boyunca farklı deneyimlerden ve bilgilerden geçmektedir (Eren, 2010). Bu deneyimler ve bilgiler farkındalığı şekillendirebilmekte ve farkındalık sonucu da insanın algısı yeniden değişebilmektedir (Bakan & Kefe, 2012).

Ekoturizm son dönemlerde birçok destinasyonun üzerinde çalıştığı ve geliştirmeye çalıştığı bir turizm türü durumundadır. Ancak insanların deneyimlediği bu faaliyeti oluşturan unsurların (doğa, dağ, tarihi binalar, vahşi yaşam ... gibi) ne derece farkında olduğunun bilinmesi de önemlidir. Çünkü yukarıdaki açıklamalar ışığında düşünüldüğünde, insanların ekoturizm unsurlarının farkında olmadan deneyimlemesinin algılarını da yanlış şekillendirebileceği düşünülmektedir. Bu kapsamda sektör temsilcilerine daha büyük bir rol düşüldüğü düşünülse de, durumun gerçekte böyle olmadığı anlaşılmaktadır. Örneğin bazı tur operatörleri veya seyahat acentaları bir yandan ekoturizm faaliyetlerini pazarlarken, bir yandan da kitle turizmi faaliyetlerini pazarlamaktadır. Birbirine zıt misyonlar taşıyan turizm türlerinin pazarlandığı böyle bir durumda, söz konusu işletmelerin çevresel farkındalık düzeyleri tartışmaya açıktır. Ancak şu önemli noktanın da unutulmaması gerekmektedir.

Sektörde faaliyet gösteren işletmelerin kar amaçlı hareket ettikleri düşünüldüğünde, söz konusu işletmelerin belli bir çevre bilinci veya farkındalığıyla hareket etmesini beklemek, yanlış olacaktır. Nitekim Stem vd.'ne (2003) göre de, ekoturizm bazı işletmeler için kar amacından başka bir amaç taşımamaktadır. Ayrıca ekoturizmin birçok ülkede belirli destinasyonlarda yoğunlaşması, kitle ekoturizmi kavramının tartışılmasına yol açmıştır (Erdoğan & Erdoğan, 2005). Bu sebeple ekoturizmi belirli destinasyonlarla sınırlı tutmamak önem kazanmaktadır. Ekoturizmin bahse konu işletmeler tarafından kar amaçlı kullanılmasının önüne geçilmesi için ise halkın bu konuda belli bir farkındalığa ve bu farkındalık sonucunda bir algıya sahip olması, belki de daha büyük önem arz etmektedir. Aksi takdirde, ekoturizmin gelecekte kitle turizminden bir farkı kalmayabilecektir.

1.5. Yapılmış Bazı Araştırmalar

Ekoturizm, gerek turizm literatüründe gerekse diğer disiplinlerde çok farklı açılardan ele alınmış bir konudur. Bu tez çalışmasının temel değişkenleri ekoturizm farkındalığı ile ekoturizm algısı olduğu için, bu başlık altında, turizm literatüründe veya başka disiplinlere ait literatürde değişkeni/değişkenlerinden en az biri ekoturizm farkındalığı ya da ekoturizm algısı olan çalışmalara yer verilmiştir. İlgili çalışmalardan bir kısmı Tablo 5'te özet olarak sunulmaktadır.

Tablo 5. Ekoturizm Literatürüne İlişkin Bazı Çalışmalar

Yazar(lar), Yıl	Çalışmanın Amacı	Veri toplama aracı, Örneklem	Temel Bulgu(lar)
Chan & Baum, 2007	Ekoturizm deneyimlerine ilişkin algıyı incelemek	Derinlemesine görüşme, Aşağı Kinabatangan, Sabah, Malezya'daki ekoturistler (n: 29)	Katılımcıların, buldukları yerlerde ve doğal çevrede fiziksel olarak katıldıkları ekoturizm faaliyetlerine, hizmet personeli ile etkileşime, diğer ekoturistlerle sosyalleşmeye ve ziyaret sırasında edinilen bilgilere özellikle vurgu

			yaptıkları tespit edilmiştir.
Bagri vd., 2009	Çevresel yönelimi ve ekoturizm farkındalığını araştırmak	Kuzey Hindistan'ı ziyaret etmiş hacı turistler, maceracı turistler ve eğlence amaçlı turistler (n:)	Üç turist grubu arasında çevresel yönelim ve ekoturizm bilinci açısından önemli farklılıklar bulunduğu, ekoturizm farkındalığı söz konusu olduğunda, maceracıların diğer iki gruba göre daha iyi durumda olmasının dışında, incelenen grupların hiçbirinin büyük bir farkındalık göstermediği bulunmuştur.
Waylen vd., 2009	Ekoturizmin farkındalığı, yerel doğal kaynaklar ve koruma algılarını etkileyip etkilemediğini incelemek	Anket, Trinidad, GrandeRiviere köyü sakinleri	Köylülerin, kaplumbağaların korunması için boru guanlarından veya başka herhangi bir vahşi yaşamdan daha fazla farkındalık gösterdiği, ekoturizmden doğrudan yararlanan hanelerin, yerel doğal kaynaklar hakkında daha fazla bilgiye ve koruma konularına ilişkin daha fazla genel farkındalığa sahip olduğu tespit edilmiş.
Jalani, 2012	Ekoturizmin yerel topluluğa etkilerini geçim kaynağı oluşturma ve insan akışı açısından incelemek	Görüşme, Sabang'daki (Palawan/Filipinler) yerel halk	Ekoturizmin özellikle yerel halkın ekonomik açıdan iyileşmesine yol açtığı bulunmuş.

Gültekin vd., 2013	Katılımcı ekoturizm algısına yönelik ölçek geliştirmek	Anket, öğretim, elemanları (n: 45)	77 maddeli ve yüksek düzeyde güvenilir bir ölçek geliştirilmiştir.
Ojong vd., 2013	Ekoturizm algısını incelemek	Anket, Cross RiverState'deki ekoturizm bölgelerindeki topluluklar (n: 200)	Bölgede ekoturizm bilincinin ve bilgisinin düşük olduğu, ekoturizm konusunda ilgisizlik olduğu tespit edilmiştir.
Acquah vd., 2017	Ekoturizm faaliyetlerinin sosyo-kültürel etkilerine ilişkin algıyı incelemek	Anket, Gana'daki Mole Ulusal Parkı, Kakum Ulusal Parkı ve ShaiHills Kaynak Rezervi çevresindeki parka bitişik topluluklar (n: 648)	Ekoturizmin olumlu sosyo kültürel etkilerinin olumsuz etkilerinden daha ağır bastığı ve bu nedenle yerel halkın ekoturizme karşı olumlu tutum sergilediği görülmüştür.
Günay & Akıncı, 2017	Ekoturizm algısını incelemek	Anket, Antalya'daki mezun veya lisansüstü turizm öğrencileri (n: 227)	Daha önce ekoturizm faaliyetlerine katılan öğrencilerin algıları ile katılmayanların algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.
Kiniş & Duyar, 2017	Ekoturizme yönelik yaklaşımı incelemek	Anket, Bolu Aladağ ormanlarında yaylacılık yapan yöre halkı (n: 76)	Katılımcıların %87'si rehberlik, %84'ü kültür, %82'si kampçılık, %41'i ekoturizm, %24'ü trekking ve %12'si rekreasyon kavramlarını bilmektedir. Bunun yanında %75'i gelen yabancılarla ilgilenilmesi gerektiğini, %34'ü turistlerin ücret karşılığı evlerde konaklatılabileceğini ve %68'i turizmin yöreye maddi katkı sağlayacağını düşünmektedir

Surat, 2017	Yusufeli'nin ekoturizm potansiyeli ile halkın ekoturizm algısını ve tutumunu tespit etmek	Anket, n: 100	- Yusufeli'nin önemli bir ekoturizm potansiyeli bulunduğu, - Halkın ekoturizmin olumlu ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri hakkında bilgili olduğu ve ekoturizme yönelik olumlu bir tutum sergilediği tespit edilmiştir.
Alarape & Oladele, 2018	Ekoturizm algısını incelemek	Anket, Abeokuta Metropolis'teki (Ogun Eyaleti/ Nijerya) üniversite öğrencileri (n: 405)	Ekoturizm bilincinin artırılmasının, ekoturizm savunuculuğu ve ekoturizm faaliyetlerine katılımı teşvik edeceği tespit edilmiştir.
Gündüz & Dönmez, 2018	Karabük Üniversitesinde çalışan akademisyen, memur ve taşeron işçilerinin ekoturizme ilişkin algılarını ölçmek	Anket, n: 332	- Cinsiyetine göre, eko-turizm algısı ve eko-turizmin sosyo-kültürel boyutunun anlamlı farklılık gösterdiği; - Yaş gruplarına göre, eko-turizme ilişkin çevresel algı ile sosyo-kültürel algının farklılık gösterdiği; - Medeni duruma göre, eko-turizm algısı, eko-turizmin ekonomik boyutu ve çevre boyutunun anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır.
Ogunjinmi & Braimoh, 2018	Ekoturizme katılım ve farkındalığı incelemek	Anket, Old Oyo Ulusal Parkı (Nijerya) toplumu (n: 150)	Halkın yarısının ekoturizm farkındalığı olduğu, ekoturizme katılım ile farkındalık arasında anlamlı

			ilişki olduğu tespit edilmiş.
Orimaye vd., 2018	Ekoturizm etkilerine yönelik algı	Anket, Ikogosi Ekiti sakinleri (n: 150)	Ekoturizm gelişiminin Ikogosi-Ekiti topluluğuna sağladığı faydalara rağmen, eşit olmayan bir şekilde dağıtılan bu faydaların yanlılıkla ekoturizm algılarını etkilemiştir.
Sharma vd., 2018	Ekoturizm algısını incelemek	Anket, Gaurishankar Koruma Alanı'ndaki yerel halk (n: 65)	Yöre halkı ekoturizmden memnun, ekoturizmin etkileri konusunda otel işletmecileri ile otel işletmecisi olmayanlar zıt görüşlere sahip.
Xu vd., 2018	Ekoturizmin refah yönünde boş zaman katılımı ile çevresel algısını incelemek	Anket, Fujian Eyaletindeki Yongchun Niumulin Ekolojik Turizm Bölgesine gelen ziyaretçiler (n: 262)	Ekoturizmin çevresel algısı ile boş zaman katılımı ve refah arasında önemli ölçüde pozitif ilişkiler bulunmuştur.
Erkol Bayram, 2019	Çalışanların rol ve sorumluluk algıları ile ekoturizm konusundaki tutumlarını araştırmak	Anket, turist rehberleri (n: 254)	Turist rehberlerinin doğal çevreye yönelik algıları ve doğa turlarında rol ve sorumluluklarına dair algıları yüksektir. Ziyaretçi farkındalığı, anlatım içeriği, doğal çevreye yönelik boyutları ile cinsiyet ve çalışma şekli arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Ayrıca çevreye yönelik genel tutum ölçeği ile eko turlarda turist rehberlerinin görev ve sorumluluklarına

			dair alt faktörler arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.
Ewebiyi vd., 2019	Ekoturizm algısını incelemek	Anket, Tai Solarin University of Education ile Olabisi Onabanjo University'deki Tarım bölümü öğrencileri (n: 132)	Öğrencilerin ekoturizme ilişkin olumlu bir algıya sahip olduğu tespit edilmiştir.
Turpcu & Çelikkanat Paslı, 2019	Halkın ekoturizm algısını ve destinasyon aidiyetini incelemek	Anket, yerel halk (n: 396)	Halkın ekoturizm algısının ve destinasyon aidiyetinin orta düzeyin üzerinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Demirtaş vd., 2020	Önlisans turizm öğrencilerinin ekoturizm algısını incelemek	Yarı yapılandırılmış görüşme, n: 35	Öğrencilerin ekoturizm algısının olumlu olduğu tespit edilmiştir.
Mree vd., 2020	Ekoturizmin algılanan etkilerini tespit etmek	Anket, Ratargul (Bangladeş) tatlı su bataklık ormanının yakınında yaşayan sakinler (n: 301)	Sakinler turizmin hem ekonomik hem de sosyo-kültürel etkilerini tercih ederken, çevresel etkinin sakinler tarafından en az tercih edildiği tespit edilmiştir.

Chigozie & Esther, 2021	Ekoturizm hizmetlerine yönelik algıyı incelemek	Anket, Nijerya'nın Lagos kentindeki turistler (n: 300)	Mevcut altyapı bileşenlerine kıyasla turistlerin algısının ve deneyiminin zayıf olduğu görülmüştür.
Çavuş & Zere, 2021	Giresun'da yerel halkın ekoturizm algısını tespit etmek	Anket, n: 700	Halkın ekoturizmin alt boyutlarına yönelik algılarının olumlu olduğu ve bölgede ekoturizmin

			gelişmesini destekledikleri görülmüştür
Turan & Akyurt, 2021	Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki turizm yöneticilerinin ekoturizm algısını tespit etmek	Anket, n: 10	Ekoturizm destinasyonlarında gerçekleştirilen turizm faaliyetlerini etkileyen kriterlerin seçimine yönelik öncelik sıralanması en önem verilenden az önem verilene doğru sırayla güvenlik, ulaşım, fiyat, iklim, yayla turizmi, konaklama tesisleri ve doğal şartlar olarak belirlenmiştir
Yayla vd., 2021	Ekoturizmin etkilerine ilişkin algıyı ve bu etkilerin bölgedeki turizm gelişimine destekleri üzerindeki etkisini belirlemek	Anket, Salda Gölü çevresinde yaşayan yerel halk	Ekoturizmin kültürel, ekonomik ve çevresel etkilerinin, yerel halkın bölgedeki turizm gelişimine verdiği desteğin öncüsü olduğu sonucuna varılmıştır.

Eser & Kanca, 2022	Bireylerin ekoturizm kavramına yönelik eğilimlerini ortaya koymak	İkincil kaynak (Google trendler), ekoturizmin baskın olduğu ülkelerde ve Türkiye'de yaşayan insanlar	
Sayın, 2022	Ekoturizmin yerel kalkınmaya etkileri konusundaki algıyı tespit etmek	Anket, yerel halk (n: 238)	Halkın ekoturizm faaliyetlerinin yerel kalkınmaya katkıları hakkında olumlu algıları olduğu ve

			ekoturizmin katılımcılar tarafından en çok “çevre dostu bir turizm şekli” olarak algılandığı
--	--	--	--

Tablo 5 incelendiğinde, ekoturizm literatüründe, genelde algı üzerine çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmaların ise ağırlıklı olarak yerel halk örnekleminde yürütüldüğü dikkati çekmektedir. Yerel halkın ekoturizm algısının incelenmesi, gerek halkın turizm gelişim ve planlama sürecine dâhil edilmesi gerekse gelecekte ortaya çıkması muhtemel problemlerin öngörülüp gerekli önlemler alınması açısından önemlidir. Ancak sadece ekoturizm algısına odaklanmanın, yetersiz olacağı düşünülmektedir. Yukarıda açıklanan bilgilerden hareketle, algı da belli değişkenler sonucunda şekillenmektedir. Örneğin bireylerin belli bir farkındalığa sahip olmadan edindikleri algı, tek başına yeterli olamayabilecektir. Ya da farkındalık sahibi olmadan bir algıya sahip olmak, söz konuyu algının yanlış şekillenmesine yol açabilecektir. Bu sebeple, bireylerin algısı kadar farkındalığının da önemli bir gösterge olduğu düşünülmektedir. Öte yandan her ne kadar kuramsal açıklamalar, farkındalığın algı üzerinde önemli bir faktör olduğunu belirtse de, iki değişken arasındaki ilişkinin ampirik olarak incelenme ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Ancak Tablo 5’teki çalışmalar göz önünde bulundurularak, ekoturizm literatürünün gerek ekoturizm farkındalığını ve algısını birlikte incelemek gerekse iki değişken arasındaki ilişkiyi ortaya koymak açısından yetersiz olduğu söylenebilir.

2. ŞIRNAK VE EKOTURİZM

2.1. Şırnak Hakkında Genel Bilgiler

Genellikle dağlık bir coğrafyaya sahip olan Şırnak'ın düzlük kesimlerini, Cizre, Silopi ve İdil ilçe merkezlerinin kurulduğu ova tabanları oluşturur. Irak ve Suriye sınır kesiminde dağlık alanların bulunduğu ilin en önemli dağlık kütlelerini Güneydoğu Torosların uzantısı olan Cudi, Gabar, Namaz ve Altın dağları oluşturmaktadır. İlin en önemli dağlık kitlesini oluşturan ve aynı zamanda tarihi-kültürel bir öneme de sahip olan Cudi, Silopi ilçesinin kuzeyinde bulunmaktadır. İlin en önemli akarsuyu Dicle nehridir. Bu nehri besleyen Hezil, Habur ve Kızılsu akarsuları ilin diğer önemli su kaynaklarını meydana getirir. Karasal bir iklimin görüldüğü il, bitki örtüsü de genel olarak karasal bir karakter göstermektedir. İlde ormanlık alanların yoğunlaştığı yerler, meşe ağırlıklı olmak üzere merkez ilçe ile Beytüşşebap ilçeleridir (Yıldız vd., 2010).

Şırnak bölgesinin geçmişinin M.Ö. 4000'li yıllara kadar dayandığı söylenmektedir. Gutilerin bölgede hâkimiyet kurmuş en eski uygarlık olduğu söylenmektedir (Gülenç, 2021). Hatta bölge halkı bölge sınırları içerisinde bulunan Cudi Dağının isminin de Guti kelimesinden türetildiğine inanmaktadır (Yaşın, 2007). Şırnak, M.Ö. 2000'li yıllara kadar Hurrilerin yönetiminde olmuş ve bu süreçte bölgede Sümerler ve Akadlar da hâkimiyet kurmuştur. Daha sonra M.Ö. 1894'ten itibaren Babilliler'in yönetimine giren Şırnak'ta daha sonra Asurlular tarafından eyalet sistemiyle Katmuhi/ Kadmuhi eyaleti içerisinde Katmuhi/ Kadmuhi eyaleti içerisinde yönetilmiştir. M.Ö. 11. yüzyıldan itibaren ise Aramiler Şırnak bölgesine yerleşmiştir (Gülenç, 2021).

Şırnak M.Ö. 6. yüzyıldan itibaren Persler hâkimiyetinde yine eyalet sistemiyle yönetilmiştir. Tabi bu süreçte bölgenin egemenliği zaman zaman Medlerin de altında olmuştur. Bölgede M.Ö. 4. yüzyılda Makedonyalılar kısa bir süreliğine hâkimiyet kurmuştur. Daha sonra uzun bir zaman Sasani hâkimiyetinde olan Şırnak, Sasanilerle Romalılar arasındaki savaşlardan dolayı sürekli iki uygarlık arasında el değiştirmiştir. Ancak 297 yılında, Dicle nehrinin Sasanilerle Romalılar arasındaki sınır olarak kabul edilmesi sonucunda, Şırnak'ın önemli bir kısmı Roma hâkimiyetine girmiştir. Finik Kalesi, Romalıların önemli savunma alanından biri olmuştur. Ayrıca Şırnak'ın kuzey kesimi "Korduene", güney kısmı ise "Zabdikene" şeklinde isimlendirilmiştir. Korduene kısmı, 359 yılında tamamen İranlıların hâkimiyetine geçmiş, 360 yılında ise

Bazabde ele geçirilmiştir. II. Şahpur, batıdaki Nusaybin'e kadar fethedilen bu bölgede "Arbayestan" eyaletini oluşturmuştur. 5. yüzyıl Sasani idari taksimatında Arbayestan bölgesi, Maridin, Tur Abdin ve Res Ayn vilayetlerine bölünmüştür; 6. yüzyılda bu vilayetler, "Hvarvaran (Batı Bölgesi)" adı altında birleştirilmiştir (Aydın vd., 2001).

Şırnak ve çevresi, 639 yılında Halife Ömer döneminde İslam topraklarına katılmıştır. Emeviler döneminde bölge "Cezire" olarak adlandırılmıştır. Cezire bölgesi, yukarı Mezopotamya bölgesinin tümünü kapsamaktadır. Emeviler ve daha sonra Abbasiler döneminde, Cezire bölgesi üç ayrı eyalete bölünmüştür. Cizre, Amid, Nusaybin, Mardin'i içine alan bölge, "Diyar-i Rabia" olarak isimlendirilmiş ve bölge genellikle merkezden atanan valiler tarafından yönetilmeye başlanmıştır. 10. yüzyıl başlarında Hamdanilerin, yüzyılın sonlarına doğru Mervani devletinin denetimine geçen bölge, 1127 yılında Musul atabeyleri olan Zengilerin eline geçmiştir. 13. yüzyıldan itibaren bölgedeki yerel Kürt emirlikleri tarafından yönetilen bölge, 1162 yılında Moğol istilasına uğrayarak bölgede İlhanlı egemenliği başlamıştır. Bölgeyi yerel beylerin kontrolünde yöneten İlhanlılar, Şırnak ve çevresini merkezi Musul olan eyalete bağlamışlardır. 1393 yılında Timur ordularının saldırısına uğrayan bölge, Akkoyunlu ve Karakoyunlu beylikleri arasında birkaç kez el değiştirdikten sonra 1488 yılında Safevilerin egemenliğine geçmiştir. 1517 yılında Osmanlıların bölgeyi ele geçirmesinden sonra, Şırnak yöresi, merkezi Cizre olan sancağa bağlanmış ve yerel otonom emirlikler tarafından yönetilmeye devam edilmiştir (Ğandur, 2008).

Günümüze geldiğimizde Şırnak, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan illerden birisidir. Şırnak'ın ilçeleri, oldukça köklü bir tarihi geçmişe sahiptir. 7172 km² yüzölçümüne sahip olan ilin kuzeyinde Siirt, batısında Mardin, doğusunda Hakkâri ve kuzeydoğusunda Van ile güneyinde Irak ve Suriye bulunmaktadır. Bu, Şırnak'ın Türkiye'nin Ortadoğu'ya açılabilmesi için önemli ve stratejik bir konumda olduğunu da göstermektedir. Daha önce Siirt iline bağlı bir ilçe merkezi iken 1990 yılında il merkezi haline getirilen Şırnak'ın merkez ilçe dışında Beytüşşebap, Cizre, Güçlükönak, İdil, Silopi ve Uludere olmak üzere 6 ilçesi bulunmaktadır. Şırnak'ta en fazla köy yerleşmesine sahip ilçesi İdil; en az köy yerleşmesine sahip ilçeleri ise, merkez ilçe ile Uludere'dir (Yıldız vd., 2010).

2.2. Şırnak'ın Ekoturizm Potansiyeli

Kültürel ve doğal unsurların, günümüzde turistlerin önemli bir kısmının dikkatini çekmektedir. Vahşi yaşam, akarsu, göller, dağlar, bitki örtüsü, mağaralar,

travertenler, vadiler, peribacaları, çağlayanlar ve kırsal alanlar gibi motivasyonlar, ekoturistler tarafından oldukça ilgi görmektedir. Şırnak'ın içinde yer aldığı doğal mekân, görsel açıdan Türkiye'nin en zengin sahalarından biridir. Bu sahada, özellikle ekoturistlere (macera turisti) hitap edecek çok çeşitli çekicilikler bulunmaktadır. Çünkü ekoturistlerin aradığı, fiziksel aktivite, doğayla baş başa kalma, yeni yaşam tarzları, macera yaşama, mümkün olduğunca çok şey görebilme, benzer ilgi alanlarına sahip insanlarla tanışma gibi motivasyonların var olduğu Şırnak, bu konuda ekoturizmin gelişmesi için ciddi bir mekân konumundadır (Alaeddinoğlu vd., 2010).

Bu bölümde Şırnak'ın ekoturizm potansiyeli hakkında bilgiler verilmektedir. Ekoturizm kavramı başlığı altında, ekoturizm faaliyetleri konusunda bir fikir birliği olmadığından bahsedilmiştir. Bu nedenle Şırnak'ın ekoturizm potansiyeli, Kıvılcım'ın (2020) yapmış olduğu ekoturizm faaliyetleri sınıflandırması kapsamında ele alınmıştır. Ayrıca bu tezin yazarı ve danışmanının gözlemleri sonucunda, Şırnak'ta geliştirilebilecek ekoturizm türleri üzerinde durulmuştur. Ek olarak, Şırnak'ın bazı ekoturizm türlerine ilişkin potansiyeli ile ilgili bilgiler, bu tez yazarının ve danışmanının gözlemleri ve tecrübeleri sonucunda elde edilmiştir.

2.2.1. Şırnak ve Tarım/Çiftlik Turizmi

Mezopotamya toprakları, çok verimli arazilerden oluşmaktadır. Dünya yemek kültürünün Mezopotamya'dan tüm dünyaya yayıldığı göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu verimliliğin önemi daha da anlaşılmaktadır. Dicle Nehrinin geçtiği Şırnak toprakları da, bu anlamda verimli topraklara sahiptir. Bu, Şırnak'ta geliştirilebilecek tarım/çiftlik turizmi potansiyeline işaret eder. Ancak bu potansiyelinin henüz hiçbir gelişme göstermediği ortadadır.

2.2.2. Şırnak ve Botanik Turizmi

Botanik turizminin esasında yörenin floristik özellikleri kapsamında bir turizm türü olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bu kapsamda Şırnak da botanik turizmi kapsamında değerlendirilebilecek önemli ve zengin sayılabilecek bir flora ve potansiyele sahiptir. Bu konuda yapılmış araştırmalar da bunu desteklemektedir. Örneğin Çelik vd. (2018) tarafından Şırnak'ın botanik turizmi potansiyeli üzerine yapılmış araştırmada, Şırnak'ın bitki çeşitliliğini ortaya koymak için Türkiye florasının 11 türü incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, Şırnak'ta 86'sı endemik olmak üzere, 1141 takson bulunmakta, 1141 taksonun 6'sı Pteridophyta üyesi, 1135'i

Spermatophyta'dır. Spermatophyta üyelerinden ikisi Gymnospermae ve 1133'ü Angiospermae'dir.

2.2.3. Şırnak ve Doğa Fotoğrafçılığı

Şırnak'ın keşfedilmemiş doğası, doğa fotoğrafçıları için büyük imkânlar sunmaktadır. Özellikle Şırnak'ın Beytüşşebap ve Uludere ilçeleri, Cehennem Vadisi ve çevresi, Çağlayan Köyü ve çevresi ile Gabar Dağı'nın bu anlamda önemli bir potansiyel barındırdığı rahatlıkla söylenebilir. Bahse konu alanları önemli kılan özellik, insanların tüketimine sunulmamış ve keşfedilmemiş olmalarıdır. Özellikle Dicle Nehri ve çevresi de bu anlamda hem doğa yürüyüşleri hem de doğa fotoğrafçılığı yapmak için potansiyel barındırmaktadır (Ertaş, 2019).

2.2.4. Şırnak ve Kültür Turizmi

Yuen (2005), destinasyonların turizm sektöründe söz sahibi olmalarındaki en önemli özellik, destinasyonun kendine has dokusunu ve kültürünü koruyabilmiş olduğunu ifade eder. Şırnak da bu anlamda hem tarihi ve kültürel açıdan köklü bir geçmişe sahiptir hem de söz konusu kültürel dokusunu büyük oranda koruyabilmiştir. Şırnak, geçmişten bugüne koruyarak taşıdığı yemekleri, gelenekleri/görenekleri, kültürel ve tarihi yapılarıyla/yerleşimleriyle kültür turizmi alanında büyük bir potansiyel oluşturmaktadır (Ertaş, 2019). Kırmızı Medrese, Abdaliye Medresesi, Hamidiye Alayları, Cizre Kalesi, Finik Kalesi ve Ören Yeri, Kasrik, Şırnak'ta bulunan ve tarihi arka planlarıyla önemli konumda olan kültürel/tarihi yapılardan bazılarıdır. Öte yandan Cizre'de yaşanmış ve günümüzde halen önemli bir efsane konumundaki Mem u Zin de kültürel çekicilik anlamında dikkate değerdir (Baz, 2017). Yine Hz. Nuh'un şehri olarak birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olması (Soydan & Şarman, 2013), Şırnak'ı kültür turizmi arasında önemli bir yere oturtmaktadır. Ek olarak, turizmde misafirperverlik, belki de en önemli unsurlar arasındadır. Şırnak'ın koruduğu misafirperverlik kültürü de, bu hususta önemsenmelidir (Ertaş, 2019). Tüm bunlar şehrin kültür turizmi potansiyeline işarettir. Ancak Şırnak kültürel doku anlamında kültür turizmi için önemli bir potansiyele sahip olmasına ve alternatif bir turizm destinasyonu konumunda olmasına rağmen, Şırnak'ın kültür turizminde henüz yolun başında olduğunu söylemek mümkündür.

2.2.5. Şırnak ve Dağcılık

Şırnak'ta geliştirilebilecek en önemli ekoturizm türlerinden birinin dağcılık olduğu düşünülmektedir. Nitekim Nuh Tufanı ile gündemde olan Cudi Dağı, Şırnak ili

sınırlarında yer almaktadır. Öte yandan yine Gabar Dağı Şırnak ili sınırlarında bulunmaktadır. Bu iki dağı önemli kılan en büyük özelliklerinin, henüz keşfedilmemiş ve bu sebeple doğasının bozulmamış olmasıdır. Bu kapsamda Şırnak'ta dağcılık anlamında önemli bir potansiyel olduğu ve bu turizm türünün özellikle Şırnak ekonomisine ciddi getirilerinin olabileceği düşünülmektedir.

2.2.6. Şırnak ve Mağara Turizmi

Şırnak'ın dağlık bir bölgede bulunması, mağaraların da bulunmasına sebep olmuştur. Nitekim özellikle eski zamanlarda insanların mağaralarda yaşamlarını sürdürdüğü bilinmektedir. Özellikle Gabar Dağı'nda kayalara oyulmuş mağaraların ve bir apartmanı andıran üst üste mağaraların bulunduğu gözlemlenmiştir. Bu mağaraların, mağara turizmi için önemli bir potansiyel olduğu düşünülmektedir. Öte yandan Şırnak'ın Güçlükönak ilçesinde bulunan ve İ.Ö.4000 yıllarına ait olan Finik Ören Yerinde yer alan zindanlar, sarnıçlar ve beyaz kalker taştan oyulmuş çok sayıda mağara ev, yine mağara turizmi için büyük bir potansiyeldir (Şırnak Valiliği, 2022).

2.2.7. Şırnak ve Akarsu Turizmi

Şırnak ili kuzeyden güneye ve batıdan doğuya doğru havzalara ayrılmıştır. İl toprakları Dicle Havzası içinde sayılmaktadır. Şırnak'taki bütün akarsular Dicle'nin kollarıdır. Şırnak'ın önemli akarsuları Kızılsu, Hezil ve Habur çaylarıdır (Ertaş, 2019). Suların debileri mevsimlere bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Su kaynakları henüz kirlenmemiş durumdadır. Kızılsu Çayında aynı zamanda sportif olta balıkçılığı da yapılmakta ve Şırnak'taki akarsular rafting gibi etkinlikler için de potansiyel barındırmaktadır (Alaeddinoğlu vd., 2010). Bahse konu akarsular için gerekli iyileştirme çalışmaları yapıldığı takdirde, Şırnak'ta akarsu turizminin de gelişim potansiyeli olabileceği söylenebilir.

2.2.8. Şırnak ve Kış Turizmi

Şırnak'ta belirli bir potansiyele sahip olduğu düşünülen diğer bir ekoturizm faaliyeti, kış turizmidir. Özellikle Cudi Dağı'nın kış boyunca bulunan karlar ve Cudi Dağı'nın kayak pistleri için uygun bir zemin oluşturmasının, kış turizmi için bir potansiyel olduğu düşünülmektedir.

2.2.9. Şırnak ve Yamaç Paraşütü

Şırnak'ın son yıllarda özellikle maceraya dayalı spor etkinliklerinde ön plana çıktığı görülmektedir. Bu etkinliklerden biri de yamaç paraşütüdür. Şırnak'ta Namaz Dağı eteklerinde yapılan yamaç paraşütü faaliyetinin, dikkate değer şekilde talep

gördüğü de gözlemlenmektedir. Şırnak'taki kamu kurumlarının da Şırnak'ın yamaç paraşütü potansiyelini değerlendirme çalışmalarında bulunduğu görülmektedir. Örneğin 2020 yılında düzenlenen Türkiye Yamaç Paraşütü Hedef Şampiyonasının finali, Şırnak Namaz Dağı eteklerinde düzenlenmiş ve organizasyona 11 ilden 38 pilot katılmıştır (Anadolu Ajansı, 2020). Bu etkinlik, Şırnak'ta yamaç paraşütü potansiyelinin mevcut olduğunu gösterse de, söz konusu ekoturizm faaliyetinin Şırnak'ta yeterince gelişmediği söylenebilir.

2.2.10. Şırnak ve Bisiklet Gezisi/Turizmi

Şırnak'ta son dönemlerde ön plana çıkan sportif ekoturizm türlerinden biri de bisiklet turizmidir. Örneğin yakın zamanda Şırnak'ta bisiklet turu etkinliği düzenlenmiştir (Haberler, 2022). Yine Şırnak Valiliği ve Şırnak Belediyesi desteğiyle Şehr-i Nuh Bisiklet Festivali düzenlenmiştir (Şırnak Valiliği, 2021). Bu etkinlikler, Şırnak'ta bisiklet turizminin belirli bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Ancak bu ve benzeri etkinliklerin Şırnak içerisinde kaldığı, yani şehrin dışından kimseye ulaşamadığı gözlemlenmektedir. Oysa Şırnak'ın barındırdığı bisiklet turizmi potansiyelinin Şırnak dışına da duyurulması ve tanıtılması gerektiği düşünülmektedir. Özellikle Cudi Dağı ve Gabar Dağı dağ bisikletçiliği için önemli rotalar sunmaktadır. Yine Cudi Dağı ile Gabar Dağı arasında kalan ve uygun patikalara sahip Kasrik Bölgesi de, bisiklet turizmi için elverişlidir. Ayrıca, Cudi Dağının güney kısmında bulunan Çağlayan Deresi de dağ bisikletçiliği için uygundur (Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2016).

2.2.11. Şırnak ve Sportif Olta Balıkçılığı

Bu ekoturizm faaliyeti, kişilerin eğlenceli bir vakit geçirmeleri açısından önemlidir (Tuna, 2007). Şırnak'ın bu anlamda bir potansiyel barındırdığı söylenebilir. Örneğin Şırnak Kızılsu Çayı'nda sportif olta balıkçılığı yapıldığı bilinmektedir (Şırnak İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2022).

2.2.12. Şırnak ve Trekking

Şırnak'ın özellikle son dönemlerde doğaseverler tarafından tercih edilen bir trekking destinasyonu olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle Gabar Dağı'nın, turistler tarafından tercih edilen trekking rotaları arasında olduğu görülmektedir (Şırnak Valiliği, 2021). Şırnak'ta trekking rotaları oluşturma kapsamında çalışmalar da yürütülmektedir. Bu kapsamda Şırnak Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu öğretim elemanları tarafından yürütülmüş proje dikkate değerdir. Söz

konusu proje sonucunda, Şırnak'ın trekking potansiyeli üzerinde durulmuş ve Şırnak'ta birbirine alternatif olabilecek 7 trekking rotası tespit edilmiştir. Bu rotalar; Beyt-Zabde Kültür ve İnanç Rotası, Hz. Nuh'un İzinde Ruhun Arayışı Rotası, Ters Lale Kültür ve Doğa Rotası, Anabasis-Onbinlerin Dönüşü Yürüyüş Rotası, Cehennem Deresi-Dicle Nehri Yürüyüş Rotası, Şerefiye-Bertül Şelalesi Yürüyüş Rotası ve Görümlü Kelehya Yürüyüş Rotası şeklinde isimlendirilmiştir (Rotam Şırnak, 2021). Şırnak'ın keşfedilmemiş tarihi, kültürü ve doğasıyla önemli bir trekking potansiyeline sahip olduğu, ancak bu potansiyelin henüz keşfedilme döneminde olduğu gözlemlenmektedir.

2.2.13. Şırnak ve Kamp/Karavan Turizmi

Kamp/karavan turizmi, yakın zamana kadar turizm sektöründe küçük sayılabilecek bir orana sahipti. Ancak özellikle Covid-19 salgınıyla birlikte insanların doğal alanlara kaçmaya başlaması, bu turizm türünü de popüler ve ciddi talep gören bir hale getirmiştir. Tarafımızca yapılan gözlemler ve tecrübeler sonucunda, Şırnak'ın Beytüşşebap ilçesinde bulunan Feraşın Yaylası, Dicle Nehri kenarında bulunan Güçlükonak ilçesi ve İdil ile Güçlükonak ilçeleri arasında bulunan Cehennem Deresi, kamp/karavan turizminin gelişmesi için önemli bir potansiyel barındırmaktadır. Ancak söz konusu alanlarda kamp/karavan turizmine katılacak kişilerin ihtiyaçlarını giderebilecek altyapı imkânlarının ciddi şekilde yetersiz olduğu söylenebilir.

2.2.14. Şırnak ve Sağlık Turizmi

Şırnak, pek bilinmese de, özellikle termal turizm konusunda belirli bir potansiyele sahiptir. Güçlükonak ilçesindeki Belkısana (Hesta) Kaplıcası, Beytüşşebap ilçesindeki Zümrüt Dağı Kaplıcası, Şırnak'ta termal turizm için kullanılan kaplıcalar arasındadır. Belkısana Kaplıcası, Dicle Nehri kıyısında bulunup, Şırnak'taki kaplıcalar arasında en yüksek ısı derecesine (67°C) sahiptir. Bu kaplıca suyunun özellikle romatizmal hastalıklara ve kadınsal rahatsızlıklara iyi geldiği, bilimsel çalışmalarca belirtilmektedir (Çelik vd., 2013). Ayrıca Belkısana Kaplıcasındaki mevcut debi artırılabilir durumdadır (Haskul, 2018). Belkısana Kaplıcasına özellikle yaz ve sonbahar aylarında Şırnak'tan ve çevre illerden insanların tedavi amaçlı geldiği gözlemlenmiştir. Şırnak'ta bir diğer önemli kaplıca konumundaki Zümrüt Dağı Kaplıcası, 39°C ısı derecesine sahiptir. Zümrüt Dağı Kaplıcasının cilt, böbrek ve romatizmal hastalıklara iyi geldiği bilinmektedir (Çelik vd., 2013). Şırnak'ta her ne kadar özellikle kaplıca turizmi olarak bir sağlık turizmi

potansiyeli olsa da, altyapı ve üstyapı olanaklarının geliştirilmesi gerektiği de ortadadır.

2.2.15. Şırnak ve Yayla Turizmi

Yazıcı & Doğanay (2000), yayla turizmini en önemli ekoturizm faaliyeti olarak ele almaktadır. Özellikle Covid-19 salgınından sonra, bu turizm türünün daha da popüler hale geldiği gözlemlenmektedir. Bu popülerliği ve talep artışını fark eden birçok destinasyon, bünyesinde barındırdığı yaylaları bu kapsamda değerlendirmek için çalışmalar yürütmektedir. Şırnak'ta yaylalar, genelde bahar mevsiminin başlamasıyla göçerler tarafından sürülerini otlatmak için kullanılmaktadır (Özgen, 2010). Şırnak'ta, her ne kadar henüz gelişmemiş durumda olsa da, ciddi bir yayla turizmi potansiyeli bulunmaktadır. Bu anlamda Şırnak'ın Beytüşşebap ilçesinde bulunan Feraşın Yaylası, yayla turizmi açısından önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Feraşın Yaylasında her sene geleneksel olarak, Kuzu Kırpma Şenlikleri adı altında festival düzenlenmektedir. Bu festivale hem Şırnak'tan hem de bölgeden çok sayıda kişi katılmaktadır (Ertaş, 2019). Şırnak'ta yayla turizminin geliştirilmesi yönünde yörede yaşayanların da talebi bulunmaktadır. Örneğin Ertaş (2018) tarafından yapılmış olan araştırmada, katılımcılar Şırnak'ta yayla turizminin geliştirilmesi gerektiği yönünde yanıtlarda da bulunmuştur.

3. YÖNTEM VE BULGULAR

3.1. Problem Tanımı, Amaç ve Hipotezler

Tezin birinci bölümünde, ekoturizmin çevre, ekonomi ve sosyo-kültürel yapı üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerinden bahsedilmiştir. Ekoturizm alanlarında yaşayanlar ortaya çıkabilecek ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri tam olarak anlayamayabilirler. Ancak ekoturizmin olumlu etkisini artırmak için erken aşamalarda ekoturizm projelerinin geliştirilmesine ve planlanmasına bölge sakinlerinin dâhil edilmesi gerekmektedir. Bölge halkının ekoturizm planlama sürecine dâhil olabilmesi için hem ekoturizmin etkilerinin hem de ekoturizmin tam olarak ne olduğunun farkında olması ve ekoturizm gelişimini desteklemesi önem arz etmektedir (Ercan İştin & Bakır Ertaş, 2021). Ancak bunun için de, halkın turizm hakkında temel bir farkındalığa sahip olması gerekir (Walker, 1996). Bu noktada ekoturizm farkındalığı kilit nokta olarak görülebilir. Ekoturizm farkındalığı, toplulukların sürdürülebilir turizmin potansiyellerini anlama ve değerlendirme kapasitesini artırmaya katkıda bulunmakta, halkın turizm ve koruma hakkında ilgili olduğunu da göstermektedir (Bini vd., 2000). Sürdürülebilir ekoturizm programları ve korunan alanların yönetimi için yerel topluluk desteği esastır. Holmes (2013) halkın korunan alan yetkilileriyle işbirliği yapmaması veya ekoturizm gibi koruma girişimlerine katılmaması durumunda, korunan alanlara yönelik doğrudan bir tehdit olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle yöre sakinlerinin biyoçeşitliliğin korunmasına yönelik desteklerinin etkin kullanımı ve ekoturizm yönetimi bağlamında uygun stratejilerin tasarlanması açısından bölge sakinlerinin ekoturizm algısını ortaya çıkarmak bir diğer önemli konudur (Abeli, 2017). Rono vd. (2016) araştırmalarında halkın ekoturizme yönelik tutum ve algılarını değerlendirmiştir. Araştırmaları sonucunda yerel toplulukların bölgedeki ekoturizm faaliyetlerine olumlu baktığı ve ekoturizmin gelişimine yönelik olumlu bir algıya sahip olduğu görülmüştür. Aynı araştırmacılar ayrıca ekoturizmin başarısının topluluk üyelerinin eğitim ve farkındalık düzeylerine bağlı olduğunu belirtmiştir. Konu bu açıdan değerlendirildiğinde, ekoturizm algısının oluşmasında farkındalığın önemli bir gösterge olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, bölgede yaşayan insanların ekoturizm farkındalığı ve ekoturizm algısının, ekoturizm yönetiminde projelerin geliştirilmesi ve uygulanmasından bölgenin pazarlanmasına kadar, karar vermede ve fikir birliğinin sağlanmasında önemli olduğu görülmektedir.

Ayrıca farkındalığın algı üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır (Nyaupane & Timothy, 2010). Bu durumun Şırnak özelinde ne düzeyde olduğu bilinmemektedir. Dolayısıyla bu tezin temel problemini “Şırnak’ta yaşayan halkın ekoturizm farkındalığının ekoturizm algısı üzerinde bir etkisi var mıdır?” sorusuyla açıklamak mümkündür. Bu sorunun cevabı, aynı zamanda tezin temel amacını oluşturmaktadır. Dolayısıyla tezin amacı, yerel halkın ekoturizm farkındalığı ile ekoturizm algısı arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Tüm bu açıklamalardan hareketle ve tezin temel değişkenlerinin boyutları göz önünde bulundurularak, bu çalışmada test edilmek üzere aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir.

H_{1a}: Halkın ekoturizmin anlamına ilişkin pozitif farkındalığı ekoturizmin sosyo-kültürel etkisine ilişkin algıyı pozitif yönde etkiler.

H_{1b}: Halkın ekoturizmin anlamına ilişkin pozitif farkındalığı ekoturizmin ekonomik etkisine ilişkin algıyı pozitif yönde etkiler.

H_{1c}: Halkın ekoturizmin anlamına ilişkin pozitif farkındalığı ekoturizmin çevresel etkisine ilişkin algıyı pozitif yönde etkiler.

H_{2a}: Halkın ekoturizmin anlamına ilişkin negatif farkındalığı ekoturizmin sosyo-kültürel etkisine ilişkin algıyı pozitif yönde etkiler.

H_{2b}: Halkın ekoturizmin anlamına ilişkin negatif farkındalığı ekoturizmin ekonomik etkisine ilişkin algıyı pozitif yönde etkiler.

H_{2c}: Halkın ekoturizmin anlamına ilişkin pozitif farkındalığı ekoturizmin çevresel etkisine ilişkin algıyı pozitif yönde etkiler.

H_{3a}: Halkın uygulanabilir ekoturizm faaliyetlerine ilişkin farkındalığı ekoturizmin sosyo-kültürel etkisine ilişkin algıyı pozitif yönde etkiler.

H_{3b}: Halkın uygulanabilir ekoturizm faaliyetlerine ilişkin farkındalığı ekoturizmin ekonomik etkisine ilişkin algıyı pozitif yönde etkiler.

H_{3c}: Halkın uygulanabilir ekoturizm faaliyetlerine ilişkin farkındalığı ekoturizmin çevresel etkisine ilişkin algıyı pozitif yönde etkiler.

3.2. Veri Toplama Aracı, Evren ve Örneklem

Bu araştırmada, nice araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Bu kapsamda veri toplama aracı olarak, anket kullanılmıştır. Kullanılan anket, üç temel bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini öğrenmeye yönelik altı soru bulunmaktadır. Anketin ikinci bölümünde katılımcıların ekoturizm farkındalıklarını ölçmeye yönelik olarak, 14 maddelik ekoturizmin anlamına ilişkin farkındalık ölçeği ile 21 maddelik uygulanabilir ekoturizm faaliyetlerine ilişkin farkındalık ölçeği yer almaktadır. Anketin üçüncü ve son bölümünde ise katılımcıların ekoturizm algısını ölçmeyi hedefleyen ve 16 maddeden oluşan ekoturizme ilişkin algı ölçeği bulunmaktadır.

Katılımcıların ekoturizm farkındalığını ölçmek için iki ölçek kullanılmıştır: ekoturizmin anlamına ilişkin farkındalık ölçeği (14 madde) ve uygulanabilir ekoturizm faaliyetlerine ilişkin farkındalık ölçeği (21 madde). Bu amaçla Kavak'ın (2015) Bayat (2010), Nayir (2009) ve Polat'ın (2006) çalışmalarından yararlanarak çok yanıtli sorular olarak geliştirdiği ölçekler bu araştırmaya uyarlanmıştır. Ekoturizmin anlamına ilişkin farkındalık ölçeği pozitif farkındalık ile negatif farkındalık olmak üzere iki boyuttan, ekoturizm faaliyetlerine ilişkin farkındalık ölçeği ise tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçek yanıtları 5'li Likert türünde derecelendirilmiştir (1: Kesinlikle Katılmıyorum, ..., 5: Kesinlikle Katılıyorum). Ekoturizmin anlamına ilişkin farkındalık ölçeği maddeleri Tablo 6'da, ekoturizm faaliyetlerine ilişkin farkındalık ölçeği maddeleri ise Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 6. Ekoturizmin anlamına ilişkin farkındalık ölçeği maddeleri

Pozitif farkındalık
Ekoturizm doğayı anlatan bir turizm türüdür.
Ekoturizm, doğa ile ilgili faaliyetleri içeren bir turizm türüdür.
Ekoturizm, doğa ile ilgili turları içeren bir turizm türüdür.
Ekoturizm, doğayı pratik olarak anlatan bir turizm türüdür.
Ekoturizm çevre dostu bir turizm türüdür
Ekoturizm, farklı kültürleri tanımayı sağlayan bir turizm türüdür.
Ekoturizm çevreyi koruyan bir turizm türüdür
Ekoturizm, sakinlerinin refahına katkıda bulunan bir turizm türüdür.
Ekoturizm, farklı gelenekleri tanımayı sağlayan bir turizm türüdür.
Ekoturizm, sportif faaliyetlerin gerçekleştirildiği bir turizm türüdür.
Negatif farkındalık
Ekoturizm, konforsuz fırsatlar sunan bir turizm türüdür.
Ekoturizm pahalı bir turizm türüdür
Ekoturizm, moda uygun seyahatler sunan bir turizm türüdür.
Ekoturizm, basit ve sade fırsatlar sunan bir turizm türüdür.

Tablo 7. Ekoturizm faaliyetlerine ilişkin farkındalık ölçeği maddeleri

Uygulanabilir ekoturizm faaliyetleri
Tarihi yerler için ekoturizm faaliyetleri
Gelenek ve görenekler için ekoturizm faaliyetleri
Festivaller için ekoturizm faaliyetleri
Kültürel yürüyüşler için ekoturizm faaliyetleri
Doğa fotoğrafçılığı için ekoturizm faaliyetleri
Yaban hayatı izlemek için ekoturizm faaliyetleri
Trekking için ekoturizm faaliyetleri
Jeomorfolojik oluşumların izlenmesine yönelik ekoturizm faaliyetleri
Binicilik trekking için ekoturizm faaliyetleri
Tarım ve çiftlik turizmi için ekoturizm faaliyetleri
Kamp/karavan turizmine yönelik ekoturizm faaliyetleri
Din turizmi için ekoturizm faaliyetleri
Kaplıca / kaplıca turizmi için ekoturizm faaliyetleri
Olağanüstü olayları izlemek için ekoturizm faaliyetleri
Dağ/kaya tırmanışı için ekoturizm faaliyetleri
Bisiklet turizmine yönelik ekoturizm faaliyetleri
İklim konfor turizmi için ekoturizm faaliyetleri (Klimatizm)
Karayolu turizmi için ekoturizm faaliyetleri
Balon turizmine yönelik ekoturizm faaliyetleri
Doğa fotoğrafçılığı için ekoturizm faaliyetleri
Yaban hayatı izlemek için ekoturizm faaliyetleri

Katılımcıların ekoturizm algısını ölçmek için, Kavak (2015) tarafından geliştirilmiş ekoturizm algısı ölçeği kullanılmıştır. İlgili ölçek ekoturizmin ekonomik etkisi, ekoturizmin sosyo-kültürel etkisi ve ekoturizmin çevresel etkisi olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. Ölçek yanıtları 5'li Likert türünde derecelendirilmiştir (1: Kesinlikle Katılmıyorum, ..., 5: Kesinlikle Katılıyorum). Ekoturizme ilişkin algı ölçeği maddeleri Tablo 5'te sunulmuştur. Araştırma için etik kurul onayı, Şırnak Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan 09.04.2021 (No:2021/32) tarihinde alınmıştır.

Tablo 8. Ekoturizm algısı ölçeği maddeleri

Ekoturizmin sosyo-kültürel etkisi
Ekoturizm doğayla baş başa bir tatil sunuyor
Ekoturizm, bölgedeki diğer ticari ve endüstriyel faaliyetlerin gelişmesini sağlar.
Ekoturizm, Şırnak'ın dışa açılmasını sağlıyor
Ekoturizm stresten kurtulmayı sağlar
Ekoturizm insanları birbirine yaklaştırır
Ekoturizm, insanların ulusal ve kültürel değerleriyle gurur duymalarını sağlar.
Ekoturizm, farklı kültürlerin tanınmasında bir köprü görevi görür.
Ekoturizm bölgenin tanıtımına katkı sağlar.
Ekoturizm kırsal alanların kentleşmesini hızlandırır.
Ekoturizmin ekonomik etkisi
Ekoturizm, Şırnak sakinlerine yeni iş fırsatları yaratır.
Şırnak'ta ekoturizmin gelişmesi bölgenin ekonomik durumunu iyileştirir.
Ekoturizm sayesinde Şırnak'ta yaşayanların alım gücü artar.

Ekoturizmin çevresel etkisi
Ekoturizm doğanın korunmasını destekliyor
Ekoturizm, halkın çevreyi daha da temiz tutmasını sağlar
Ekoturizm tarihi ve kültürel dokunun korunmasına yardımcı olur

Araştırmanın amacına ulaşmak için gerekli veri, 10 Nisan-30 Mayıs 2021 tarihleri arasında, dijital/sosyal platformlar (facebook, e-posta) ve yüz yüze görüşme yoluyla toplanmıştır. Tarama modeli olan araştırmada kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolayda örnekleme yönteminde, araştırma evrenine giren ve ulaşılan herkes örnekleme dahil edilebilmektedir (Erdoğan, 2012). Araştırmanın evrenini Şırnak ilinde yaşayan halk ile en az 5 yıldır Şırnak'ta ikamet eden, 18 yaş veya üzerindeki kişiler oluşturmaktadır. Kline (1994), örneklem büyüklüğünün ölçekteki madde sayısının 10 katı olması gerektiğini belirtirken; Bryman & Cramer (2001) örneklem büyüklüğünün ölçekteki madde sayısının 5 veya 10 katı olması gerektiğini belirtmişlerdir (Çokluk vd., 2012). Öte yandan Krejcie & Morgan (1970) varyansın maksimum olduğu durumda, örneklem büyüklüğünü %95 güven düzeyinde ve %5 örnekleme hatasıyla 384 kişi olarak hesaplamışlar ve Gay (1996) ile Sekaran (2003) bu örneklem büyüklüğünün evreni temsil etmek için ideal olduğunu belirtmiştir (Ural & Kılıç, 2006). Bu araştırmada veri toplama süreci sonunda 421 (n) anket toplanmıştır. Bu kapsamda, 421 örneklemin evreni temsil etmek için yeterli olduğu görülmüştür. Elde edilen veri, istatistiksel bir paket program kullanılarak analiz edilmiştir.

3.3. Bulgular

3.3.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcıların demografik özelliklerinin dağılımı, Tablo 9'da verilmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerini cinsiyet, medeni durum, yaş, gelir durumu eğitim durumu ve meslek durumu oluşturmaktadır. Tablo 9 incelendiğinde; katılımcıların cinsiyet açısından neredeyse eşit dağıldığı, önemli bir kısmının bekâr olduğu, çoğunluğunun 34 yaş veya altında olduğu, önemli bir kısmının en az asgari ücret düzeyinde (verinin toplandığı dönemde asgari ücret net 2 bin 825 lira 90 kuruştur) gelire sahip olduğu, çoğunluğunun en az lise mezunu olduğu ve önemli bir kısmı bir işte çalışıyor olsa da, %40,6 gibi önemsenecek büyüklükteki kısmının herhangi bir işte çalışmadığı görülmektedir.

Tablo 9. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular

	Frekans	Oran (%)		Frekans	Oran (%)
Cinsiyet			Medeni Durum		
Kadın	213	50,6	Evli	164	39,0
Erkek	208	49,4	Bekâr	257	61,0
Toplam	421	100	Toplam	421	100
Eğitim Durumu			Gelir Durumu		
İlkokul ve ortaokul	41	9,7	0- Asgari ücret altında	152	36,1
Lise	82	19,5	Asgari ücret ve 3500 TL	39	9,3
Önlisans	78	18,5	3501 TL ve 4500 TL arası	62	14,7
Lisans	153	36,3	4501 TL ve 5000 TL arası	38	9,0
Lisansüstü	67	15,9	5001 TL ve üzeri	130	30,9
Total	421	100	Toplam	421	100
Yaş			Meslek Durumu		
18-24 yaş arası	132	31,4	Çalışmıyorum	171	40,6
25-34 yaş arası	147	34,9	Özel sektör çalışanı	63	15,0
35-44 yaş arası	79	18,8	Kamu çalışanı	147	34,9
45 yaş ve üzeri	63	15,0	İşveren ve Emekli	40	9,5
Toplam	421	100	Toplam	421	100

3.3.2. Güvenilirlik ve Geçerlilik

Ekoturizmin anlamına ilişkin farkındalık ölçeği için Cronbach's Alpha değeri ,899 olarak hesaplanmış, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterlilik değeri ise ,904 olarak belirlenmiştir. Bu değer, örneklem büyüklüğünün faktör analizi için önemli ölçüde yeterli olduğunu göstermektedir (Çokluk vd., 2012). Ekoturizmin anlamına ilişkin farkındalık ölçeğinin Bartlett küresellik testi değeri 4358.494; Bu değer, 0,0001 düzeyinde anlamlıdır. Bartlett küresellik testinin 0,0001'deki ki-kare değerlerinin anlamlılığı, verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiğini gösterir. Bu durumda verilere çok değişkenli istatistiksel teknikler uygulanabilir (Çokluk vd., 2010). Ekoturizmin anlamına ilişkin farkındalık ölçeğinin faktör analizi sonuçları Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10. Ekoturizmin anlamına ilişkin farkındalık ölçeği faktör analizi özeti

	Eşkökenlilik	Faktör yükü	Özdeğer	Açıklanan varyans	Ortalama	Alpha
Ekoturizmin anlamına ilişkin pozitiflik			6,760	48,286	4,2454	,947
Ekoturizm doğayı anlatan bir turizm türüdür.	,817	,900				
Ekoturizm, doğa ile ilgili faaliyetleri içeren bir turizm türüdür.	,800	,891				
Ekoturizm, doğa ile ilgili turları içeren bir turizm türüdür.	,773	,874				
Ekoturizm, doğayı pratik olarak anlatan bir turizm türüdür.	,705	,837				
Ekoturizm çevre dostu bir turizm türüdür	,704	,837				
Ekoturizm, farklı kültürleri tanımayı sağlayan bir turizm türüdür.	,665	,801				
Ekoturizm çevreyi koruyan bir turizm türüdür	,653	,800				
Ekoturizm, sakinlerinin refahına katkıda bulunan bir turizm türüdür.	,620	,776				
Ekoturizm, farklı gelenekleri tanımayı sağlayan bir turizm türüdür.	,610	,770				
Ekoturizm, sportif faaliyetlerin gerçekleştirildiği bir turizm türüdür.	,547	,660				
Ekoturizmin anlamına yönelik negatiflik			2,556	18,255	3,1977	,777
Ekoturizm, konforsuz fırsatlar sunan bir turizm türüdür.	,750	,866				
Ekoturizm pahalı bir turizm türüdür	,628	,791				
Ekoturizm, modaya uygun seyahatler sunan bir turizm türüdür.	,589	,727				
Ekoturizm, basit ve sade fırsatlar sunan bir turizm türüdür.	,465	,672				
Varimax Döndürme Temel Bileşen Analizi - Açıklanan toplam varyans: %66,541 KMO Örnekleme Yeterliliği: ,904 - Bartlett's Sphericity Test: 4358.494 p.d.: 91 p <0,001 Genel Ortalama: 3,9460-Cronbach's Alpha: ,899						
Yanıt kategorileri: 1) Kesinlikle katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Fikrim yok, (4) Katılıyorum, (5) Kesinlikle katılıyorum						

Tablo 10'da yer alan faktör analizi sonuçlarının belirtilen ön kabule uygun olduğu söylenebilir. Ekoturizmin anlamına ilişkin farkındalığı açıklayan 14 madde 2 faktörle bir araya gelmektedir. Ayrıca toplam varyansa %66,541 katkı sağladığı tespit edilmiştir.

Uygulanabilir ekoturizm faaliyetlerine ilişkin farkındalık ölçeği için Cronbach's Alpha değeri ,979 olarak hesaplanmıştır. Kaiser-Meyer-Olkin testinde örneklem yeterlilik değerinin ,964 olarak belirlenmesi örneklem büyüklüğünün faktör analizi için anlamlı düzeyde yeterli olduğunu göstermektedir. Uygulanabilir ekoturizm faaliyetlerine ilişkin farkındalık ölçeğinin Bartlett küresellik testi değeri 10957,293

olup bu değerin 0,0001 düzeyinde anlamlı olması verilerin çoklu normal dağılım gösterdiğini dolayısıyla verilere çok değişkenli istatistiksel tekniklerin uygulanabileceğini göstermektedir (Çokluk vd., 2010). Uygulanabilir ekoturizm faaliyetlerine ilişkin farkındalık ölçeğinin faktör analizi sonuçları Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. Uygulanabilir ekoturizm faaliyetlerine ilişkin farkındalık ölçeğinin faktör analizi sonuçları

	Eşkökenlilik	Faktör yükü	Özdeğer	Açıklanan varyans	Ortalama	Alpha
Uygulanabilir ekoturizm faaliyetleri			14,877	70,844	3,9088	,979
Tarihi yerler için ekoturizm faaliyetleri	,836	,914				
Gelenek ve görenekler için ekoturizm faaliyetleri	,820	,905				
Festivaller için ekoturizm faaliyetleri	,807	,898				
Kültürel yürüyüşler için ekoturizm faaliyetleri	,799	,894				
Doğa fotoğrafçılığı için ekoturizm faaliyetleri	,785	,886				
Yaban hayatı izlemek için ekoturizm faaliyetleri	,781	,884				
Trekking için ekoturizm faaliyetleri	,765	,875				
Jeomorfolojik oluşumların izlenmesine yönelik ekoturizm faaliyetleri	,750	,866				
Binicilik trekking için ekoturizm faaliyetleri	,748	,865				
Tarım ve çiftlik turizmi için ekoturizm faaliyetleri	,741	,861				
Kamp/karavan turizmine yönelik ekoturizm faaliyetleri	,735	,857				
Din turizmi için ekoturizm faaliyetleri	,718	,847				
Kaplıca / kaplıca turizmi için ekoturizm faaliyetleri	,704	,839				
Olağanüstü olayları izlemek için ekoturizm faaliyetleri	,662	,814				
Dağ/kaya tırmanışı için ekoturizm faaliyetleri	,659	,812				
Bisiklet turizmine yönelik ekoturizm faaliyetleri	,645	,803				
İklim konfor turizmi için ekoturizm faaliyetleri (Klimatizm)	,628	,793				
Karayolu turizmi için ekoturizm faaliyetleri	,615	,784				
Balon turizmine yönelik ekoturizm faaliyetleri	,592	,769				
Doğa fotoğrafçılığı için ekoturizm faaliyetleri	,577	,760				
Yaban hayatı izlemek için ekoturizm faaliyetleri	,509	,714				
Temel Bileşen Analizi (Yalnızca bir bileşen çıkarıldı. çözüm döndürülemez) - Açıklanan toplam varyans: %70,844 KMO Örnekleme Yeterliliği: ,964 - Bartlett's Sphericity Test: 10957,293 p.d.: 210 p <0,001 Genel Ortalama:3,9088 - Cronbach Alfa: ,979 Yanıt kategorileri: 1) Kesinlikle katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Fikrim yok, (4) Katılıyorum, (5) Kesinlikle katılıyorum						

Tablo 11 incelendiğinde, uygulanabilir ekoturizm faaliyetlerine ilişkin farkındalık ölçeğinin faktör analizi sonuçları belirtilen ön kabule uygundur. Uygulanabilir ekoturizm faaliyetlerine ilişkin farkındalığı açıklayan 21 madde tek faktör altında toplanmıştır ve toplam varyansa %70,844 katkı sağlamaktadır.

Ekoturizm algı ölçeği için Cronbach's Alpha değeri ,953 olarak hesaplanmıştır. Kaiser-Meyer-Olkin testinde örneklem yeterlilik değerinin ,939 olarak belirlenmesi örneklem büyüklüğünün faktör analizi için anlamlı düzeyde yeterli olduğunu göstermektedir. Ekoturizm algı ölçeğinin Bartlett küresellik testi değeri 4785.443 olup bu değer 0,0001 düzeyinde anlamlı olması verilerin çoklu normal dağılım gösterdiğini dolayısıyla verilere çok değişkenli istatistiksel tekniklerin uygulanabileceğini göstermektedir (Çokluk vd., 2010). Ekoturizm algı ölçeğinin faktör analizi sonuçları Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12. Ekoturizm algı ölçeğine ilişkin faktör analizi sonuçları

	Eşkökenlilik	Faktör yükü	Özdeğer	Açıklanan varyans	Ortalama	Alpha
Ekoturizmin sosyo-kültürel katkısı			4,716	31,441	4,3352	,930
Ekoturizm doğayla baş başa bir tatil sunuyor	,750	,776				
Ekoturizm, bölgedeki diğer ticari ve endüstriyel faaliyetlerin gelişmesini sağlar.	,668	,740				
Ekoturizm, Şırnak'ın dışa açılmasını sağlar	,715	,730				
Ekoturizm stresten kurtulmayı sağlar	,639	,671				
Ekoturizm insanları birbirine yaklaştırır	,678	,666				
Ekoturizm, insanların ulusal ve kültürel değerleriyle gurur duymalarını sağlar.	,702	,641				
Ekoturizm, farklı kültürlerin tanınmasında bir köprü görevi görür.	,657	,634				
Ekoturizm bölgenin tanıtımına katkı sağlar.	,743	,632				
Ekoturizm kırsal alanların kentleşmesini hızlandırır.	,468	,539				
Ekoturizmin ekonomik katkısı			3,172	21,150	4,4101	,873
Ekoturizm, Şırnak sakinlerine yeni iş fırsatları yaratıyor	,814	,820				
Şırnak'ta ekoturizmin gelişmesi bölgenin ekonomik durumunu iyileştiriyor	,796	,818				
Ekoturizm sayesinde Şırnak'ta yaşayanların alım gücünü artırıyor	,749	,741				
Ekoturizmin çevresel katkısı			2,847	18,982	4,1140	,862
Ekoturizm doğanın korunmasını destekliyor	,821	,836				
Ekoturizm, halkın çevreyi daha da temiz tutmasını sağlar	,805	,814				
Ekoturizm tarihi ve kültürel dokunun korunmasına yardımcı olur	,729	,674				
Varimax Döndürme Temel Bileşen Analizi - Açıklanan toplam varyans: %54,420. KMO Örnekleme Yeterliliği: ,939 - Bartlett'in Küresellik Testi: 4785,443 s.d. : 105 p <0,001; Genel Ortalama: 4,3059 - Cronbach's Alpha: ,949						
Yanıt kategorileri: 1) Kesinlikle olumsuz, (2) Olumsuz, (3) Fikrim yok, (4) Olumlu, (5) Kesinlikle olumlu						

“Ekoturizm insanların yaşam kalitesini artırır” maddesi iki faktör altında yüklenmiş

ve bu farkın (,569 - ,565) ,100'den büyük olmaması nedeniyle analiz dışı bırakılması uygun görülmüştür (Bayram, 2009). Böylece ekoturizm algı ölçeğinin Cronbach's Alpha değeri ,949 olarak hesaplanmıştır. Tablo 12'de yer alan ekoturizm algı ölçeği faktör analizi sonuçlarının belirtilen ön kabule uygun olduğu söylenebilir. Ekoturizm algısını açıklayan 16 maddeden 15'i 3 faktörle bir araya gelmektedir. Ayrıca açıklanan toplam varyansın %54,420 olduğu belirlenmiştir.

3.3.3. Korelasyon ve Regresyon Analizi

İki değişken arasındaki ilişkinin düzeyini ve yönünü belirlemek için yapılan korelasyon analizi sonuçları (Ural & Kılıç, 2006) ve varsayılan bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin matematiksel modelini açıklamaya yönelik regresyon analizi sonuçları, bağımlı değişken üzerinde etkili olup olmadığı sırasıyla Tablo 13 ve Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 13. Değişkenler arasındaki korelasyon

	Ort.	Std. sapma	1	2	3	4	5	6
1.Ekoturizmin anlamına yönelik pozitiflik	4,2454	,72841	1					
2.Ekoturizmin anlamına yönelik negatiflik	3,1977	,89056	,265* *,000	1				
3.Uygulanabilir ekoturizm faaliyetleri	3,9088	1,11534	,258* *,000	,034 ,485	1			
4.Ekoturizmin sosyo-kültürel etkisi	4,3352	,72656	,792* *,000	,243** ,000	,243* *,000	1		
5.Ekoturizmin ekonomik etkisi	4,4101	,86107	,716* *,000	,160** ,001	,267* *,000	,748* *,000	1	
6.Ekoturizmin çevresel etkisi	4,1140	,96866	,790* *,000	,225** ,000	,147* *,003	,744* *,000	,598* *,000	1
**. Korelasyon 0,01 düzeyinde önemlidir (2-tailed).								
1.Ekoturizmin anlamı ile ilgili farkındalık	3,9460	,63689	1					
2.Uygulanabilir ekoturizm faaliyetlerine ilişkin farkındalık	3,9088	1,11534	,224* *,000	1				
3.Ekoturizm algısı	4,3059	,73147	,791* *,000	,246** ,000	1			
**. Korelasyon 0,01 düzeyinde önemlidir (2-tailed).								

Tablo 13'te boyutlar arasındaki ilişkiler incelendiğinde, ekoturizmin anlamına yönelik pozitiflik ile ekoturizmin anlamına yönelik negatiflik arasında düşük düzeyde

pozitif doğrusal ilişkiler bulunmaktadır ($r = ,265^{**}$, $p = ,000 < 0,01$). Uygulanabilir ekoturizm faaliyetleri ile ekoturizmin anlamına yönelik pozitiflik arasında düşük düzeyde pozitif doğrusal ilişkinin olduğu görülmektedir ($r = ,258^{**}$, $p = ,000 < 0,01$). Ayrıca ekoturizmin anlamına yönelik pozitiflik ile ekoturizmin sosyo-kültürel etkisi ($r = ,792^{**}$, $p = ,000 < 0,01$), ekoturizmin ekonomik etkisi ($r = ,716^{**}$, $p = ,000 < 0,01$), ekoturizmin çevresel etkisi ($r = ,790^{**}$, $p = ,000 < 0,01$) arasında yüksek düzeyde pozitif doğrusal bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

Ekoturizmin anlamına yönelik negatiflik ile ekoturizmin sosyo-kültürel etkisi ($r = ,243^{**}$, $p = ,000 < 0,01$), ekoturizmin ekonomik etkisi ($r = ,160^{**}$, $p = ,001 < 0,01$), ekoturizmin çevresel etkisi ($r = ,225^{**}$, $p = ,000 < 0,01$) arasında düşük düzeyde pozitif doğrusal ilişkiler vardır. Ancak uygulanabilir ekoturizm faaliyetleri ile ekoturizmin anlamına yönelik negatiflik arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($r = ,034$, $p = ,485 > 0,01$).

Uygulanabilir ekoturizm faaliyetleri ile ekoturizmin sosyo-kültürel etkisi ($r = ,243^{**}$, $p = ,000 < 0,01$) ve ekoturizmin ekonomik etkisi ($r = ,267^{**}$, $p = ,000 < 0,01$), ekoturizmin çevresel etkisi ($r = ,147^{**}$, $p = ,003 < 0,01$) arasında düşük düzeyde pozitif yönde ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Ekoturizmin sosyo-kültürel etkisi ile ekoturizmin ekonomik etkisi ($r = ,748^{**}$, $p = ,000 < 0,01$) ve ekoturizmin çevresel etkisi ($r = ,744^{**}$, $p = ,000 < 0,01$) arasında yüksek düzeyde pozitif doğrusal ilişkiler vardır. Ayrıca ekoturizmin ekonomik etkisi ile ekoturizmin çevresel etkisi arasında orta düzeyde pozitif doğrusal bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = ,598^{**}$, $p = ,000 < 0,01$).

Ölçekler toplamının korelasyon analizine göre ekoturizmin anlamına ilişkin farkındalık ile uygulanabilir ekoturizm faaliyetlerine yönelik farkındalık arasında düşük düzeyde pozitif doğrusal bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r = ,224^{**}$, $p = ,000 < 0,01$). Ekoturizmin anlamına ilişkin farkındalık ile ekoturizm algısı arasında yüksek düzeyde pozitif doğrusal bir ilişki vardır ($r = ,791^{**}$, $p = ,000 < 0,01$). Uygulanabilir ekoturizm faaliyetlerine ilişkin farkındalık ile ekoturizm algısı arasında da düşük düzeyde pozitif doğrusal bir ilişki vardır ($r = ,246^{**}$, $p = ,000 < 0,01$).

Tablo 14. Regresyon özeti

Bağımlı değişken	Model (Sabit)/Bağımsız değişken	Standardize edilmiş katsayılar		T	Sig.	ANOVA		R	R ²	Adjusted R ²	Tolerance	V.I.F.	
		Beta	Std. Hata			F	Sig.						
		Beta											
Ekoturizmin sosyo-kültürel etkisi	(Sabit)	,930	,136	6,827	,000								
	1. Ekoturizmin anlamına ilişkin pozitiflik	,780	,031	,782	25,267	,000	352,431	,000	,792	,628	,626	,930	1,076
	2. Ekoturizmin anlamına ilişkin negatiflik	,029	,025	,036	1,160	,247						,930	1,076
Ekoturizmin ekonomik etkisi	(Sabit)	,873	,185	4,731	,000								
	1. Ekoturizmin anlamına ilişkin pozitiflik	,856	,042	,724	20,473	,000	220,610	,000	,717	,514	,511	,930	1,076
	2. Ekoturizmin anlamına ilişkin negatiflik	-,036	,034	-,032	-,898	,369						,930	1,076
Ekoturizmin çevresel etkisi	(Sabit)	-,379	,182	-2,079	,038								
	1. Ekoturizmin anlamına ilişkin pozitiflik	1,044	,041	,785	25,259	,000	347,227	,000	,790	,624	,622	,930	1,076
	2. Ekoturizmin anlamına ilişkin negatiflik	,018	,034	,017	,546	,585						,930	1,076
Ekoturizmin sosyo-kültürel etkisi	(Sabit)	3,717	,125	29,623	,000								
	Uygulanabilir ekoturizm faaliyetleri	,158	,031	,243	5,122	,000	26,230	,000	,243	,059	,057	1,000	1,000
Ekoturizmin ekonomik etkisi	(Sabit)	3,606	,148	24,405	,000								
	Uygulanabilir ekoturizm faaliyetleri	,206	,036	,267	5,660	,000	32,038	,000	,267	,071	,069	1,000	1,000
Ekoturizmin çevresel etkisi	(Sabit)	3,616	,171	21,195	,000								
	Uygulanabilir ekoturizm faaliyetleri	,128	,042	,147	3,039	,003	9,234	,003	,147	,022	,019	1,000	1,000

Tablo 14, modelin tahmin edilen sonucundan elde edilen parametre değerlerini ve bunların t değerlerini göstermektedir. T istatistiği, değişkenlerin ayrı ayrı anlamlı olup olmadığını test etmek için kullanılır. F istatistiği, modelin bir bütün olarak anlamlılığını test etmek için kullanılır (Kalaycı, 2014). Çoklu regresyon analizi sonucunda, ekoturizmin t istatistiğine göre anlamına yönelik pozitifliğin ekoturizmin sosyo-kültürel etkisi (p=.000), ekoturizmin ekonomik etkisi (p=.000) ve (p=.000), ekoturizmin çevresel etkisi (p=.000) üzerinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. F istatistiğine göre (F=352,431, p=,000) model bir bütün olarak anlamlı

bulunmuştur. Modeldeki bağımsız değişken sayısı arttıkça R^2 değeri de artmaktadır. Bu nedenle çoklu regresyon analizinde Düzeltmiş R^2 değerine bakılarak yorum yapılması tercih edilmektedir (Kalaycı, 2014). Bu açıdan bakıldığında, ekoturizmin sosyo-kültürel etkisine ilişkin katılımcıların algılarındaki değişkenliğin %62,6'sı, ekoturizmin ekonomik etkisine ilişkin algılarındaki değişkenliğin %51,1'i ve ekoturizmin çevresel etkisine ilişkin algılarındaki değişkenliğin %62,2'si, ekoturizmin anlamına ilişkin pozitiflikle açıklanmaktadır. Ancak t-istatistikine göre ekoturizmin anlamına yönelik negatifliğin ekoturizmin sosyo-kültürel etkisi ($p=.247$), ekoturizmin ekonomik etkisi ($p=.369$) ve ekoturizmin çevresel etkisi ($p=.585$) üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunmamıştır. Dolayısıyla H_{1a} , H_{1b} ve H_{1c} hipotezleri kabul edilmiş, ancak H_{2a} , H_{2b} ve H_{2c} hipotezleri reddedilmiştir.

Uygulanabilir ekoturizm faaliyetlerinin ekoturizm algısı üzerindeki etkisine bakıldığında; uygulanabilir ekoturizm faaliyetlerinin ekoturizmin sosyo-kültürel etkisini, ekonomik etkisini ve çevresel etkisini istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde etkilediği ($p=.000$) bulunmuştur. Uygulanabilir ekoturizm faaliyetlerinin ekoturizmin sosyo-kültürel etkisine ilişkin algının %5,7'sini, ekoturizmin ekonomik etkisine ilişkin algının %6,9'unu ve ekoturizmin çevresel etkisine ilişkinin algının %1,9'unu açıkladığı anlaşılmaktadır. Uygulanabilir ekoturizm faaliyetleri ekoturizmin etkilerine ilişkin algı üzerinde düşük bir etkiye (% açısından) sahip olsa da H_{3a} , H_{3b} ve H_{3c} hipotezleri kabul edilmiştir.

Tablo 15. Hipotezlerin kabul/ret durumları

Hipotez	Kabul/Ret
H_{1a}	Kabul
H_{1b}	Kabul
H_{1c}	Kabul
H_{2a}	Ret
H_{2b}	Ret
H_{2c}	Ret
H_{3a}	Kabul
H_{3b}	Kabul
H_{3c}	Kabul

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda ekoturizmin anlamına ilişkin farkındalık ile ekoturizm algısı arasında pozitif yönde ($r=.791^{**}$, $p=.000 < 0.01$) yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ekoturizm algı ölçeğinin faktör analizi sonucunda ekoturizmin sosyo-kültürel etki, ekonomik etki ve çevresel etki olmak üzere üç boyutlu bir yapı oluşturduğu görülmüştür. Boyutların ortalamaları incelendiğinde (ekoturizmin sosyo-kültürel etki boyutunun ortalaması=4.3352, ekoturizmin ekonomik etki boyutunun ortalaması=4.4101 ve ekoturizmin çevresel etki boyutunun ortalaması=4.1140) Şırnak'ta yaşayanlar ekoturizmin olumlu etkilerini yüksek düzeyde algıladıkları görülmüştür. Dolayısıyla bu durum Şırnak'ta yaşayanların ekoturizmin sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel etki üzerinde olumlu ve yapıcı bir etkiye sahip olduğuna inandıklarını göstermektedir. Kavak'ın (2015) araştırmasında, ölçekten alınan toplam ortalama puana göre yerel halkın ekoturizmin olumlu etkilerini yüksek düzeyde algılaması ve ekoturizmin olumlu etkilerini açıklayan 16 değişkenden oluşan 3 boyutlu bir yapı ortaya koyması bu araştırmanın sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu olarak, uygulanabilir ekoturizm faaliyetlerine yönelik farkındalık ile ekoturizm algısı arasında düşük düzeyde pozitif ($r=.246^{**}$, $p=.000 < 0.01$) anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Uygulanabilir ekoturizm faaliyetlerine ilişkin farkındalık ölçeğinde tek boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Uygulanabilir ekoturizm faaliyetleri boyutu ortalama puanına (ortalama=3.9088) bakıldığında, halkın uygulanabilir ekoturizm faaliyetlerine ilişkin farkındalığının yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Bu da Şırnak'ın ekoturizm potansiyeli açısından farkındalığını ve ekoturizm açısından bir çekim merkezi olduğunu ortaya koymaktadır. Bu, Şırnak'ta ekoturizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve bu faaliyetlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından önemli bir noktadır.

Araştırmanın bir diğer sonucu, ekoturizmin anlamına ilişkin farkındalık boyutları ile uygulanabilir ekoturizm faaliyetlerine ilişkin farkındalık boyutu arasında düşük düzeyde pozitif ($r=.224^{**}$, $p = .000 < 0.01$) anlamlı ilişki olduğudur. Ekoturizmin anlamına yönelik farkındalık ölçeğinin faktör analizi sonucunda ekoturizmin anlamına yönelik pozitiflik ve ekoturizmin anlamına yönelik negatiflik şeklinde iki boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu boyutlara ilişkin ortalama puanlar

incelendiğinde, kişilerin ekoturizmin anlamına ilişkin pozitiflik algılarının (ortalama=4.2454) negatiflik algılarından (ortalama=3.1977) daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumda Şırnak'ta yaşayanların ekoturizmin anlamı konusunda farkındalıklarının olduğu ve daha olumlu olduğu söylenebilir. Bu da ölçekte ekoturizm anlamına ilişkin verilen tanımların ekoturizm kavramının özü ile ilgili olduğunu göstermektedir.

Genel olarak Şırnak sakinleri ekoturizmin anlamı ve uygulanabilir ekoturizm faaliyetleri konusunda yüksek düzeyde farkındalığa sahiptir. Teorik katkılar açısından bu araştırma, bu farkındalıkların bölge sakinlerinin olumlu ekoturizm algılarını güçlü bir şekilde etkilediğini ortaya koymuştur. Bu nedenle bölge sakinlerinin farkındalık düzeyleri, ekoturizmin sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel etkilerine ilişkin algılarının da olumlu olmasını sağlar. Bölge sakinlerinin Şırnak'ta uygulanabilir ekoturizm faaliyetlerinin yapılabileceğine dair farkındalıkları da bu ilde farklı ekoturizm faaliyetlerinin yapılabileceğini göstermektedir.

Araştırmada elde edilen veriler Şırnak ilinde yaşayan yerel halk ve en az 5 yıldır ikamet eden kişilerle sınırlıdır. Bu bağlamda ileriki çalışmalarda farklı bölge ve şehirlerde yaşayan insanlar üzerinde araştırma yapılması önerilebilir. Bu sayede çalışmalardan elde edilen sonuçların literatürdeki benzer araştırma sonuçları ile karşılaştırılması ilgili literatüre teorik katkı sağlayabilecektir. Ayrıca araştırma değişkenleri uygulanan ölçme araçlarının güvenilirlik ve geçerlilik boyutlarıyla sınırlıdır.

Bölgede ekoturizmin uygulanabilirliğini ve sürdürülebilirliğini sağlamak ve planlı ekoturizm faaliyetlerini yürütmek için genelde turizm özelde ekoturizm ile ilgili kuruluşlar halkı bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yapmalıdır. Çünkü planlanan ekoturizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ile biyolojik çeşitliliğin ve diğer doğal ve kültürel kaynakların korunması mümkün olabilecektir. Ayrıca yerel halk üzerinde olumlu sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel etkiler ancak planlı ekoturizm faaliyetleri ile sağlanabilir.

Kırsal yerleşmelerde yüzyıllardır var olan özgün dokuya sahip kültürel miras yerleşmelerinin tahrip edilmemesi ve sürdürülebilirliğin sağlanması için ekoturizm faaliyetlerinin desteklenmesi de önemlidir. Bu desteğin yerel halktan sağlanabilmesi için doğa veya çevrenin korunmasına dayalı ekoturizmin faydalarına yönelik eğitim

seminerleri ve kurslar ilgili kuruluşlar tarafından verilmeli ve ekoturizm faaliyetlerine (geziler vb.) ücretsiz olarak katılma olanağı sağlanmalıdır. Böylece ekoturizm bilinci oluşturularak yerel halkın ekoturizm üzerinde daha fazla kontrol sahibi olması sağlanabilir.

Bölgeler arası ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel dengesizliklerin özellikle kırsal yerleşimlerde giderilmesi için ekoturizm faaliyetleri belirlenmeli, ekoturizm faaliyetleri çeşitlendirilmeli ve ilgili kuruluşlar tarafından bölgenin ekoturizm potansiyeli hakkında ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtım ve bilgilendirme yapılmalıdır. Ayrıca ekoturizm ile ilgili faaliyetlerin planlanmasında, bölgenin kalkınmasına katkı sağlayacak ekoturizm ile ilgili önemli kararların alınmasında ve uygulanmasında destinasyonda yaşayan insanların da yer alması gerekmektedir.

Literatürde daha önce araştırma değişkenlerinin ayrı ayrı çalışıldığı çalışmalara rastlanmış, ancak bunların birlikte çalışıldığı yerli ve yabancı araştırmalara rastlanmamıştır. Bu boşluğu doldurmak için araştırmacıların farklı kültürlerdeki araştırma değişkenleri arasındaki ilişkiyi daha büyük ekoturizm destinasyonlarında daha büyük örneklem gruplarıyla araştırmaları önerilmektedir. Böylece çalışmalarda elde edilen bulguların önceki bulgularla karşılaştırılması daha sağlıklı karşılaştırmalar yapılmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Abeli, S. R. (2017). Local Communities' Perception of Ecotourism and Attitudes towards Conservation of Lake Natron Ramsar Site, Tanzania. *International Journal of Humanities and Social Science*, 7(1), 162-176.
- Akesen, A. (2009). Türkiye Ekoturizm Potansiyelinde GAP Bölgesi'nin Yeri ve Önemi. *Orman ve Av Dergisi*, (6), 14-20.
- Akın, H. M., Gökçe, F. & Tokmak, A. (2008, 17-19 Nisan). Ekoturizmin sürdürülebilirliği kapsamında korunan alanlara etkileri. 3. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Akpınar, E. & Bulut, Y. (2010). Ülkemizde Alternatif Turizm Bir Dalı Olan Ekoturizmi Çeşitlerinin Bölgelere Göre Dağılımı ve Uygulama Alanları. III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Artvin.
- Akyurt, H. (2019). Ekoturizm: Türkiye'deki gelişimi ve mevcut durumu. Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Araştırma ve Değerlendirmeler içinde (S. E. Dinçer, S. Sönmez, M. Bostancı & E. Özçoban Ed.). Ankara: Gece Akademi.
- Alaeddinoğlu, F., Yıldız, M. Z., & Sındır, R. (2010). Şırnak'ta Geliştirilebilir Turizm Çekicilikleri ve Sürdürülebilirliği. Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu, Şırnak Üniversitesi, Şırnak.
- Alarape, A. A. & Oladele, O. O. (2018). Perception of Ecotourism among Tertiary Institution Students in Abeokuta Metropolis, Ogun State, Nigeria. *The Nigeria Journal of Rural Extension and Development*, 12(2), 66-72.
- Altanlar, A. & Akıncı Kesim, G. (2009). Akçakoca İlçesinin Ekoturizm Olanaklarının Değerlendirilmesi. *Düzce Üniversitesi Ormancılık Dergisi*, 5(1), 25-41.
- Anadolu Ajansı (2020). Şırnak'ta Türkiye Yamaç Paraşütü Hedef Şampiyonası'nın final heyecanı yaşanıyor. <https://www.aa.com.tr/tr/spor/sirnakta-turkiye-yamac-parasutu-hedef-sampiyonasinin-final-heyecani-yasaniyor/1994276> (Erişim tarihi: 01.03.2022).
- Arkonaç, S.A. (1998). Psikoloji: Zihin Süreçleri Bilimi. Alfa Yayınları.
- Avan, A. (2019). Su Altı Dalış Turizmi. Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırlama Endüstrisi Temel Kavramları) içinde (O. İçöz ve M. Uysal ed.). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Aydın, O. (2012). Türkiye'de alternatif bir turizm; sağlık turizmi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2, 91-96.

- Aydın, S., Emiroğlu, K., Özel, O., & Ünsal, S. (2001). Mardin: Aşiret, cemaat, devlet [Mardin: Tribe, community, state]. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını.
- Bagri, S., Gupta, B. & George, B. (2009). Environmental orientation and ecotourism awareness among pilgrims, adventure tourists, and leisure tourists. *Tourism: An International Interdisciplinary Journal*, 57(1), 55-68.
- Bakan, İ. & Kefe, İ. (2012). Kurumsal açıdan algı ve algı yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 19-34.
- Bayram, N. (2009). *Sosyal bilimlerde spss ile veri analizi*. İstanbul: Ezgi Kitabevi.
- Baz, İ. (2017). Mem u Zin masalı. İstanbul: Otto.
- Benli, S., Can, M. & Can, Ç. Ü. (2017). Profesyonel Mağaracıların Gözünden Mağara Sporları Ve Mağaraların Turizmde Değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Özel Sayı-IV*, 95-110.
- Beyazgül, M. (2019). Olta Balıkçılığı. *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırlama Endüstrisinde Temel Kavramlar) içinde* (O. İçöz ve M. Uysal ed.). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bini, S., Assy, E., Ryan, G., Frazee, S., Edwards, S. & Hillel, O. (2000). Ecotourism Education and Awareness Program. Conservation International. <https://www.sprep.org/att/IRC/eCOPIES/global/262.pdf> (Erişim tarihi: 01.07.2021).
- Chan, J. K. L. & Baum, T. (2007). Ecotourists' perception of ecotourism experience in lower Kinabatangan, Sabah, Malaysia. *Journal of Sustainable Tourism*, 15(5), 574-590.
- Chigozie, N. E. & Esther, A. E. (2020). Tourists' Perception of Ecotourism Development in Lagos Nigeria: The Case of Lekki Conservation Centre. *Turizam*, 25(1), 11-30.
- Coren, S., Ward, L.M. & Enns, J.T. (1993). Sensation and Perception. Harcourt Brace College Publishers.
- Çalık, İ. (2019). Ekoturizm ve Sürdürülebilirlik. *Turizmin Geleceği: Yeni Arayışlar içinde*. (B. Kanca ve Ç. Ertaş Ed.). Ankara: Detay Yayıncılık.

- Çavuş, A. & Zere, S. (2021). Yerel Halkın Ekoturizm Algısı: Giresun İli Örneği. *International Journal of Geography and Geography Education*, (43), 173-192.
- Çelik, S., Coşkun, E. & Öztürk, E. (2013). Şehri Nuh'un (Şırnak) Kırsal Turizm Açısından Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 3 (2), 21-28.
- Çelik, S., Ercan İştin, A., Rüstemoğlu, M. & Fidan, M. (2018). An Assessment on the Floristic Variety of Province of Şırnak Turkey In Terms of Botanical Tourism. *Social Sciences Researches in the Globalizing World içinde* (M. Rusev, E. Strauss, C. Avcıkurt, A. Soykan & B. Parlak eds.). Sofya: St. Kliment Ohridski University Press.
- Çimen, H. (2018). Türk dünyasında sağlık turizmi. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 40, 101-110.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Demir, C. & Çevirgen, A. (2006). Ekoturizm yönetimi. Ankara: Nobel Yayın.
- Demirtaş, N., Sunar, H. & Özşen, Z. S. (2020). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Ekoturizm Algısı: Beypazarı Meslek Yüksekokulu Örneği. *Turizm Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 35-42.
- Dilek, F. & Kubaş, A. (2009). Ekoturizm girişimciliğinde doğal kaynakların koruma-kullanım dengesi. I. Trakya Bölgesi Kalkınma ve Girişimcilik Stratejileri Sempozyumu, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Ercan İştin, A. & Bakır Ertaş, V. (2021). The Relationship Between Ecotourism Awareness and Ecotourism Perception. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(6), 1699-1712.
- Erdoğan, İ. & Erdoğan, N. (2005). Ekoturizm Betimlemeleriyle İletilenlerin Doğası. *Gazi Üniversitesi İletişim Dergisi*, 20 (1), 55-82.
- Erdoğan, İ. (2010). Ekoturizmin Eleştirel Bir Değerlendirmesi. *Ekoturizm Çalıştay ve 10. Yılında Todeg*.
- Erdoğan, İ. (2012). *Pozitivist Metodoloji ve Ötesi*. Ankara: Erk Yayınları
- Erdoğan, N. (2003). *Çevre ve (Eko)turizm*. Ankara: Erk Yayınları.
- Eren, E. (2010). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*. Beta Yayınları.

- Erkol Bayram, G. (2019). Turist Rehberleri Bakış Açısıyla Ekoturizm: Algı, Sorumluluk ve Rollerin Tespitine Yönelik Bir Araştırma. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 6(1), 81-91.
- Ertaş, Ç. (2018). Kamu Çalışanlarının Şırnak'ın Turizm Değerlerine Dönük Farkındalıkları. *Mukaddime*, 9(2), 103-118.
- Ertaş, Ç. (2019). *Şehri Nuh'un Marka Kimliği Unsurları (Görüş ve Öneriler)*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ertaş, Ç. ve Bakır Ertaş, V. (2021). Ekoturizm Kavramı: Çatışan Ekoller. Ekoturizmi Anlamak içinde (A. Ö. Özgen Çiğdemli ed.). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Eser, N. & Kanca, B. (2022). Google Trendler Verileri ile Ekoturizm Kavramının İncelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 798-814.
- Ewebiyi, I. O., Akinsulu, A. A., & Aderinto, A. (2019). Perception of ecotourism among undergraduate students of agricultural science in Tai Solarin University of education and Olabisi Onabanjo University. *Makerere journal of Higher education*, 11(2), 161-170.
- Friman, H. (1999). Perception Warfare: A Perspective for the Future, Discussion paper, The Swedish National Defence College. Department of Operational Studies, Stockholm, 1-9.
- Gök, H. N. & Özkoç, A. G (2020). Kapadokya Bölgesi'nde yerel paydaşların ekoturizme yönelik görüşleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi*, 4, 1215-1235.
- Gülenç, A. (2021). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Şırnak tarihi (İdari, sosyal ve ekonomik yapı, 1853-1929). Şırnak: Şırnak Belediyesi.
- Gültekin, P., Gültekin, Y. S. ve Uzun, O. (2013). Düzce Uğursuyu ve Aksu Havzalarında Katılımcı Ekoturizm Algı Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Peyzaj Mimarlığı V. Kongresi*, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Günay, İ. & Akıncı, Z. (2017). The ecotourism perception of graduate and postgraduate tourism students for Antalya destination. *International Journal on Lifelong Education and Leadership*, 3(1), 17-24.
- Gündüz, B. & Dönmez, Y. (2018). Üniversite çalışanlarının ekoturizm algısı. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 20(2), 152-162.
- Güzel, Ö. (2010). Turistik ürün çeşitlendirmesi kapsamında yeni bir dinamik: İnanç turizmi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 2(2), 87-100.

- Ğandur, M. Y. (2008). Ortaçağ Cizre Tarihi (Çev. F. Bedirhanoglu). Ankara: Beşir Ant Yayınları.
- Haberler (2022). Şırnak'ta bisiklet turu düzenlendi. <https://www.haberler.com/guncel/sirnak-ta-bisiklet-turu-duzenlendi-14991832-haberi/> (Erişim tarihi: 01.03.2022).
- Haskul, M. (2018). Şırnak jeotermal enerji potansiyeli. Şırnak enerji ve maden potansiyeli içinde. (Ö. Bilgin & D. Alp eds.). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Holmes, G. (2013). What role do private protected areas have in conserving global biodiversity? SRI working papers, 46.
- Jalani, J. O. (2012). Local people's perception on the impacts and importance of ecotourism in Sabang, Palawan, Philippines. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 57, 247-254.
- Johansson, L.R.M. & Xiong, N. (2003). Perception Management: An Emerging Concept for Information Fusion. *Information Fusion* 4, 231-234.
- Kahraman, N. & Türkay, O. (2014). Turizm ve Çevre. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kalaycı, Ş. (2014). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil.
- Kavak, M. (2015). Edremit Körfezi Kuzey Kıyılarında Yerel Halkın Ekoturizme Yönelik Bilinç Algısı ve Tutumları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Kaypak, Ş. (2010). Ekolojik turizmin sürdürülebilirliği. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(2), 93-114.
- Keleş, Y. (2019). Kamping. Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağır lama Endüstrisinin Temel Kavramları) içinde (O. İçöz ve M. Uysal ed.). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Keskin, E. (2019). Çiftlik Turizmi. Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağır lama Endüstrisinin Temel Kavramları) içinde (O. İçöz & M. Uysal ed.). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kılıç, G. (2022). Yerel Halkın Aidiyet Duygusu ile Ekoturizm Algısı Arasındaki İlişki: Amasya Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Kılıç, H. (2019). Atlı Turizm. Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağır lama Endüstrisinin Temel Kavramları) içinde (O. İçöz ve M. Uysal ed.). Ankara: Detay Yayıncılık.

- Kıvılcım, B. (2020). Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Seyahat Acentelerinin Ekoturizm Faaliyetleri: Doğu Karadeniz Bölgesinde Bir Araştırma. Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Kızılaslan, N. & Özyurt, Ç. (2012). Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmada Ekoturizmin Önemi: Tokat İli Örneği. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1, 50-62.
- Kiniş, S. & Duyar, A. (2017). Bolu Aladağ Yaylacılarının Ekoturizme Yaklaşımı. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(6), 59-70.
- Kozak, N., Akoğlan Kozak, M. & Kozak, M. (2012). *Genel Turizm: İlkeler-Kavramlar*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Köşker, H. (2019). Dağ Turizmi. *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırlama Endüstrisinin Temel Kavramları) içinde* (O. İçöz ve M. Uysal ed.). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kuter, N. & Ünal, H. E. (2009). Sürdürülebilirlik kapsamında ekoturizmin çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri. *Kastamonu University Journal of Forestry Faculty*, 9(2), 146-156.
- Marton, F. & Booth, S. (2009). *Learning and awareness* New York. London: Routledge.
- Mosammam, H. M., Sarrafi, M., Nia, J. T. & Heidari, S. (2016). Typology of the ecotourism development approach and an evaluation from the sustainability view: The case of Mazandaran Province, Iran. *Tourism Management Perspectives*, 18, 168-178.
- Mree, C. L., Das, S., Ray, T. K., Chowdhury, P. & Saha, N. (2020). Residents' perception of ecotourism in Ratargul freshwater swamp Forest of Bangladesh. *Asian Journal of Research in Agriculture and Forestry*, 5(3), 1-11.
- Acquah, E., Nsor, C. A., Arthur, E. K. & Boadi, S. (2017). The socio-cultural impact of ecotourism on park-adjacent communities in Ghana. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 6(2), 1-14.
- Nyaupane, G. P. & Timothy, D. J. (2010). Heritage awareness and appreciation among Community residents: Perspectives from Arizona, USA. *International Journal of Heritage Studies*, 225-239.

- Ogunjinmi, A. A. & Braimoh, C. O. (2018). Assessment of community awareness and participation in ecotourism in Old Oyo National Park, Nigeria. *Environmental & Socio-Economic Studies*, 6(3), 1-12.
- Ojong, F. E., Eja, E. I., Undelikwo, V. A. & Agbor, E. A. (2013). Indigenous Peoples' Perception of Ecotourism in Cross River State, Nigeria. *Academic Research International*, 4(1), 275-281.
- Orimaye, J. O., Ogunjinmi, A. A., Ogunyemi, O. O., Okosodo, E. F., Kolawole, O. O. & Daramola, D. O. (2018). Residents' perception of ecotourism impact in Ekiti State: A case study of Ikogosi warm spring. *Agriculture Extension Journal*.
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı (2016). Şırnak İli Tabiat Turizmi Master Planı 2016-2019.
- Özgen, N. (2010). Doğu Anadolu Bölgesi'nin doğal turizm potansiyelinin belirlenmesi ve planlamaya yönelik öneriler. *Uluslararası İnsan bilimleri dergisi*, 7(1), 1385-1416.
- Özkök, F. G. & Çoban, Ö. (2009). Ekoturizm mi ekoterörizm mi?. 10. Ulusal Turizm Kongresi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Pekerşen, Y. (2019). Trekking. Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırhlama Endüstrisinin Temel Kavramları) içinde (O. İçöz ve M. Uysal ed.). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Rono, B.J., Obwoyere, G.O. & Owour, G. (2016). Attitudes And Perception Towards Ecotourism Among Pastoral Communities in Laikipia County, Kenya. from https://www.academia.edu/19221735/ATTITUDES_AND_PERCEPTION_TOWARDS_ECOTOURISM_AMONG_PASTORAL_COMMUNITIES_IN_LAIKIPIA_COUNTY_KENYA?auto=download (Erişim tarihi: 02.07.2021).
- Rotam Şırnak (2021). Rotalarımız. <https://www.rotamsirnak.com/rotalarimiz.html/?lang=tr> (Erişim tarihi: 05.05.2022).
- Sayers, R. (2006). Principles of awareness-raising for information literacy, a case study. Bangkok: UNESCO.
- Sayın, K. (2022). Ekoturizmin Yerel Kalkınmaya Katkısına İlişkin Yerel Halkın Algılarının Belirlenmesine Yönelik Taşucu'nda Bir Araştırma. *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel*, 5(1), 133-144.

- Sharma, A., Paudel, G., Shrestha, T. K. & Tripathi, S. (2018). Ecotourism in Gaurishankar conservation area: Source of income, satisfaction and perception of local people. *International Journal of Research in Tourism and Hospitality*, 4(3), 8-13.
- Soydan, E., & Şarman, N. (2013). Mardin ve Şırnak illerindeki Süryanilere ait dini yapıların kültür (ve inanç) turizmi potansiyeli. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(8), 589-607.
- Stem, C.J., Lassoie, J.P., Lee, D.R. & Deshler, D.J. (2003). How 'Eco' is Ecotourism? A Comparative Case Study of Ecotourism in Costa Rica. *Journal of Sustainable Tourism*, 11(4), 322-347.
- Stupak, R.J. (2000). Perception Management: An Active Strategy for Marketing and Delivering Academic Excellence, Business Sophistication, and Communication Successes, *Public Administration & Management*, 5 (4), 250-260.
- Surat, H. (2017). Artvin Yusufeli'nde yerel halkın ekoturizme yönelik algı ve tutumları. *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi*, 13(2), 9-19.
- Sürücü, Ç. (2019). Bisiklet Turizmi. *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırlama Endüstrisinde Temel Kavramlar) içinde (O. İçöz ve M. Uysal ed.)*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Şengül, H., & Bulut, A. (2019). Sağlık turizmi çerçevesinde Türkiye'de termal turizm; bir SWOT analizi çalışması. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 4(1), 55-70.
- Şırnak İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2022). Turizm aktiviteleri. <https://sirnak.ktb.gov.tr/TR-56459/turizm-aktiviteleri.html> (Erişim tarihi: 04.05.2022).
- Şırnak Valiliği (2021). Gabar Dağı, Doğaseverlerin Trekking Merkezi Oldu. <http://www.sirnak.gov.tr/gabar-dagi-dogaseverlerin-trekking-merkezi-oldu> (Erişim tarihi: 04.05.2022).
- Şırnak Valiliği (2021). Şehr-i Nuh bisiklet festivali başladı. <http://www.sirnak.gov.tr/sehr-i-nuh-bisiklet-festivali-basladi> (Erişim tarihi: 04.05.2022).

- Şırnak Valiliği (2022). Turizm. <http://sirnak.gov.tr/turizm#:~:text=Finik%20%C3%96ren%20Yeri,4000%20y%C4%B1llar%C4%B1na%20aittir.> (Erişim tarihi: 01.03.2022).
- Taşdemir, S. (2016). Sürdürülebilir Ekoturizm Uygulamaları ve Potansiyel Belirlemeye Yönelik Geri Dönüşüm ve Çevre Yönetim Stratejileri: İzmir Karaburun Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, İzmir.
- Tekin, Ö. (2014). Turistik Ürün Çeşitlendirmesi Kapsamında Konya'da Ekoturizm Rotaları. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Tetik, N. (2012). Turist Rehberlerinin Ekoturizm Alanındaki Yeterlilikleri: Doğu Karadeniz Örneği. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Tisdell, C. (1995). Investment in ecotourism: assessing its economics. *Tourism Economics*, 1(4), 375-387.
- Tosun, C. & Şahin, S. Z. (2006). Gelişen ve değişen eğilim: Ekoturizm. II. Balıkesir Turizm Kongresi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Tuna, M. (2007). Turizm, Çevre ve Toplum (Marmaris Örneği). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Turan, M. & Akyurt, H. Turizm Yöneticilerinin Ekoturizm Algısının AHP Yöntemi ile Belirlenmesi: Giresun İli Örneği. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(25), 660-678.
- Turpcu, E. & Çelikkanat Paslı, N. (2019). Ekoturizmin Etkileri ve Destinasyon Aidiyeti Arasındaki İlişkinin Analizi: Giresun İli Örneği. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 6(4), 412-424.
- Unur, K. (2019). Yayla Turizmi. Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırlama Endüstrisinin Temel Kavramları) içinde (O. İçöz ve M. Uysal ed.). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ural, A. & Kılıç, İ. (2006) Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ünal, İ. (2016). Özel İlgi Turizmi Çeşitleri. Özel İlgi Turizmi içinde (A. Yaylı & Ö. Sürücü ed.). Ankara: Detay Yayıncılık.

- Üzümcü, T. P. & Çanga, A. Ç. (2019). Foto Safari Turizmi. Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırlama Endüstrisinin Temel Kavramları) içinde (O. İçöz & M. Uysal ed.). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Walker, S. L. (1996). Ecotourism Impact Awareness. *Annals of Tourism Research*, 23 (4), 944-945.
- Waylen, K. A., McGowan, P. J. K., Pawi Study Group & Milner-Gulland, E. J. (2009). Ecotourism positively affects awareness and attitudes but not conservation behaviours: a case study at Grande Riviere, Trinidad. *Oryx*, 43(3), 343-351.
- Weaver, D. B. (1999). Magnitude of Ecotourism in Costa Rica and Kenya. *Annals of Tourism Research*, 26(4), 792-816.
- Xu, A., Zheng, Q., Zhao, R., Wu, J. & Zheng, M. (2018). A study on leisure participation and environmental perception of ecotourism towards well-being. *Ekoloji*, 27(106), 71-77.
- Yaşın, A. (2007). Tarih Kültür ve Cizre. Ankara: Kulođlu Matbaacılık.
- Yayla,  .,  inbilgel,  . & Dađdelen,  . (2021). Local People's Perception of Ecotourism: the Case of Salda Lake. *Anais Brasileiros de Estudos Turisticos*.
- Yazıcı, H. & Doğanay, S. (2000). Alternatif turizm merkezlerine tipik bir  rnek: Zigana yayla tatil köyü. *Türk Cođrafya Dergisi*, (35), 69-84.
- Yeksan,  . (2019). Akarsu Turizmi. Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırlama Endüstrisinin Temel Kavramları) içinde (O. İçöz ve M. Uysal ed.). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yıldız, M. Z., Sındır, R., & Alaeddinoğlu, F. (2010). Geçmişten günümüze Őrnak ve çevresinin sosyo-demografik gelişimi.
- Yılmaz, H. (2008). Turizm  eşitlendirmesi kapsamında ekoturizmin ürünü olarak tatil  iftlikleri: Türkiye'deki tatil çiftliklerine yönelik swot analizi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Yuen, B. (2005). Searching for place identity in Singapore. *Habitat International*, 29(2), 197-214.

EK**ANKET FORMU**

Değerli Katılımcı,

Bu anket formu Şırnak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Ekoturizm Rehberliği Anabilim Dalında yürütülmekte olan bir yüksek lisans tezi için gerekli veriyi sağlamak üzere hazırlanmıştır. Vereceğiniz yanıtların doğruluğu, araştırmamızın sağlıklı sonuçlanması açısından çok önemlidir. Yanıtlar kesinlikle sadece bilimsel amaçlarla kullanılacaktır.

Katkılarınız için çok teşekkür ederiz.

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Aysen ERCAN İŞTİN

Şırnak Üniversitesi

Tez Öğrencisi

Vildan BAKIR ERTAŞ

Şırnak Üniversitesi

1. Aşağıdaki sorular bazı sosyo-demografik özelliklerinizi öğrenmeye yöneliktir.

Cinsiyetiniz: Kadın Erkek

Medeni Durumunuz: Evli Bekâr

Aylık Gelir Durumunuz (Lütfen yan tarafa yazınız): .....

Yaşınız (Lütfen yan tarafa yazınız):

Eğitim Durumunuz: İlkokul Ortaokul Lise Ön Lisans

Lisans Yüksek lisans Doktora

Mesleğiniz:

Lütfen aşağıdaki ekoturizm faaliyetlerinin Şırnak'ta yapılma olanağına katılma fikrinizi "1: Kesinlikle Katılmıyorum", "2: Katılmıyorum", "3: Kararsızım", "4: Katılıyorum" ve "5: Kesinlikle Katılıyorum" seçeneklerinden birine (X) işareti koyarak belirtiniz (Lütfen her madde için sadece 1 seçenek işaretleyiniz).	Kesinlikle	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle
	1	2	3	4	5
Eğlenceye dayalı ekoturizm faaliyetleri					
1. Balon turizmi	☐	☐	☐	☐	☐
2. Dağ / Kaya tırmanışı	☐	☐	☐	☐	☐
3. Doğa keşfi	☐	☐	☐	☐	☐
4. Atlı doğa yürüyüşü	☐	☐	☐	☐	☐
5. Bisiklet turizmi	☐	☐	☐	☐	☐
6. Doğa yürüyüşü	☐	☐	☐	☐	☐
Öğrenmeye dayalı ekoturizm faaliyetleri					
1. Doğa fotoğrafçılığı	☐	☐	☐	☐	☐
2. Jeomorfolojik oluşumları izleme	☐	☐	☐	☐	☐
3. Yaban hayatı gözlemciliği	☐	☐	☐	☐	☐
4. Gelenek görenek turizmi	☐	☐	☐	☐	☐
5. Kültür yürüyüşleri	☐	☐	☐	☐	☐
6. Tarihsel alan turizmi	☐	☐	☐	☐	☐
7. Botanik turizmi	☐	☐	☐	☐	☐
8. Olağanüstü olayları izleme	☐	☐	☐	☐	☐
9. Festival turizmi	☐	☐	☐	☐	☐
10. Karayolu turizmi	☐	☐	☐	☐	☐
11. Tarım çiftlik turizmi	☐	☐	☐	☐	☐

12. İnanç turizmi	☐	☐	☐	☐	☐
Dinlenmeye dayalı ekoturizm faaliyetleri					
1. İklim konforu turizmi (Klimatizm)	☐	☐	☐	☐	☐
2. Kamp / Karavan turizmi	☐	☐	☐	☐	☐
3. Kaplıca / Ilıca turizmi	☐	☐	☐	☐	☐
Lütfen aşağıda belirtilen maddeler ile ilgili görüşünüzü, “1: Kesinlikle Katılmıyorum”, “2: Katılmıyorum”, “3: Kararsızım”, “4: Katılıyorum” ve “5: Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerinden birine (X) işareti koyarak belirtiniz (Lütfen her madde için sadece 1 seçenek işaretleyiniz)	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	1	2	3	4	5
1.Şırnak'ta ekoturizmin gelişmesi yörenin ekonomik durumunu iyileştirir.	☐	☐	☐	☐	☐
2.Ekoturizm Şırnak'ta halk için yeni iş fırsatları doğurur.	☐	☐	☐	☐	☐
3.Ekoturizm sayesinde Şırnak'ta halkın alım gücü artar.	☐	☐	☐	☐	☐
4.Ekoturizm kırsal bölgelerin kentleşme olgusunu hızlandırır.	☐	☐	☐	☐	☐
5.Ekoturizm farklı kültürlerin tanınmasında bir köprü görevi üstlenir.	☐	☐	☐	☐	☐
6.Ekoturizm halkın yaşam kalitesini yükseltir.	☐	☐	☐	☐	☐
7.Ekoturizm tarihi - kültürel dokunun korunmasına yardımcı olur.	☐	☐	☐	☐	☐
8.Ekoturizm bölgenin tanıtımına katkı sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
9.Ekoturizm, halkın çevreyi daha da temiz tutmasını sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
10.Ekoturizm doğanın korunmasına destek olur.	☐	☐	☐	☐	☐
11.Ekoturizm bölgede diğer ticari ve sanayi faaliyetlerin gelişmesini sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
12.Ekoturizm, insanları birbirine yakınlaştırır.	☐	☐	☐	☐	☐
13.Ekoturizm halkın sahip olduğu ulusal ve kültürel değerlerle övünç duymasına neden olur.	☐	☐	☐	☐	☐
14.Ekoturizm stresten uzaklaşmayı sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
15.Ekoturizm Şırnak'ın dışa açılmasını sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
16.Ekoturizm doğa ile baş başa bir tatil sunar.	☐	☐	☐	☐	☐
Ekoturizm kavramının ne ifade ettiği ile ilgili görüşünüzü“1: Kesinlikle Katılmıyorum”, “2: Katılmıyorum”, “3: Kararsızım”, “4: Katılıyorum” ve “5: Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerinden birine (X) işareti koyarak belirtiniz (Lütfen her madde için sadece 1 seçenek işaretleyiniz)	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	1	2	3	4	5
1. Ekoturizm çevre dostu turizmdir	☐	☐	☐	☐	☐
2. Ekoturizm doğayı anlatan turizmdir.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Ekoturizm doğayı uygulamalı anlatan turizmdir.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Ekoturizm doğa ile ilgili turları kapsayan turizmdir.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Ekoturizm doğa ile ilgili aktiviteleri kapsayan turizmdir.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Ekoturizm çevreyi koruyan turizmdir.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Ekoturizm halkın refahına katkı sağlayan turizmdir.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Ekoturizm farklı kültürleri tanımaya olanak veren turizmdir.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Ekoturizm farklı gelenekleri tanımaya olanak veren turizmdir.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Ekoturizm pahalı bir turizmdir.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Ekoturizm moda olan bir seyahat sunan turizmdir.	☐	☐	☐	☐	☐
12. Ekoturizm konforsuz olanaklar sunan bir turizmdir.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Ekoturizm basit ve sade olanaklar sunan bir turizmdir.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Ekoturizm sportif aktivitelerin gerçekleştirildiği bir turizmdir.	☐	☐	☐	☐	☐